

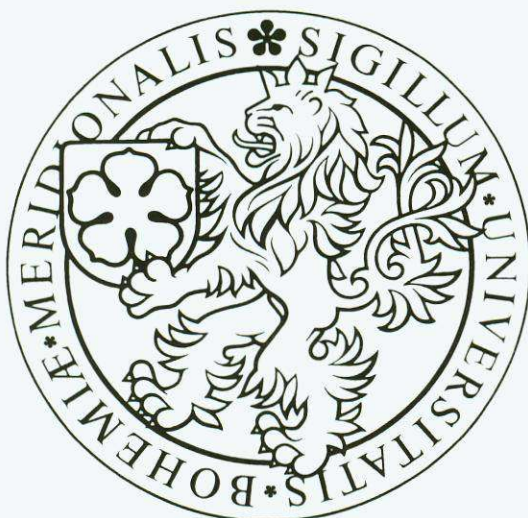
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra obchodu a cestovního ruchu, pracoviště Tábor

Studijní program: 60208 B Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodně podnikatelský obor

VÝZNAM OUTDOOROVÝCH AKTIVIT PRO REGIONÁLNÍ CESTOVNÍ RUCH

Vedoucí práce

Mgr. Petr Havel

Autor

Lucie Hušpauerová

2007

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zemědělská fakulta

Katedra tělesné výchovy

Akademický rok: 2005/2006

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie HUŠPAUEROVÁ**

Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Obchodní podnikání - cestovní ruch**

Název tématu: **Význam outdoorových aktivit pro regionální cestovní ruch**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Provést analýzu outdoorových aktivit ve vybraném regionu. Zhodnot jejich význam pro rozvoj regionálního cestovního ruchu. Na základě terénního a dotazníkového šetření navrhnout další možnosti rozvoje v regionu. Zaměřit se na letní aktivity.

Metodický postup:

Studium odborné literatury.

Vymezení vybraného regionu - Broumovsko.

Analýza současného stavu letních outdoorových aktivit.

Terénní a dotazníkové šetření.

Vyhodnocení a návrhy dalších možností.

Rámcová osnov

: 1. Úvod. 2. Literární přehled. 3. Použitá metodika. 4. Vlastní práce. 5. Resumé. 6. Závěr. 7. Použitá literatura. 8. Přílohy.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Význam outdoorových aktivit pro regionální cestovní ruch“ vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu literatury.

V Táboře dne 15. 4. 2007

Podpis.....*Rešpauerová*.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Petru Havlovi za odbornou konzultaci a vedení při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Informačního centra Broumovsko za cenné informace, které mi poskytly. Na závěr děkuji všem ostatním, kteří byli ochotni se mnou řešit různé problémy a bez nichž by má bakalářská práce nemohla být vypracována.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	CÍLE A METODIKA PRÁCE	8
2.1	CÍL PRÁCE.....	8
2.2	METODIKA PRÁCE.....	8
2.3	ZDROJE INFORMACÍ	9
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	10
3.1	VYMEZENÍ CESTOVNÍHO RUCHU	10
3.2	DESTINAČNÍ MANAGEMENT	11
3.3	SLUŽBY CESTOVNÍHO RUCHU	11
3.4	OUTDOOROVÉ AKTIVITY.....	11
3.4.1	<i>Pěší turistika.....</i>	<i>12</i>
3.4.2	<i>Cykloturistika</i>	<i>12</i>
3.4.3	<i>Horolezectví</i>	<i>13</i>
3.4.4	<i>Paragliding</i>	<i>13</i>
3.5	VENKOVSKÝ CESTOVNÍ RUCH.....	14
3.6	REGIONÁLNÍ LITERATURA	14
3.7	POPIS VYBRANÝCH WEBOVÝCH STRÁNEK.....	14
4	REGIONALIZACE	16
4.1	KRÁLOVEHRADECKÝ KRAJ	16
4.2	REGION BROUMOVSKO.....	17
4.2.1	<i>Vymezení oblasti.....</i>	<i>17</i>
4.2.2	<i>Poloha</i>	<i>18</i>
4.2.3	<i>Rozloha.....</i>	<i>18</i>
4.2.4	<i>Demografické údaje</i>	<i>18</i>
4.2.5	<i>Geologie.....</i>	<i>19</i>
4.2.6	<i>Horopis.....</i>	<i>19</i>
4.2.7	<i>Vodopis.....</i>	<i>20</i>
4.2.8	<i>Podnebí</i>	<i>20</i>
4.2.9	<i>Hospodářství</i>	<i>21</i>
4.2.10	<i>Dopravní dostupnost.....</i>	<i>22</i>
4.2.11	<i>Ochrana přírody</i>	<i>23</i>
4.2.12	<i>Přírodní a antropogenní atraktivity Broumovska</i>	<i>24</i>
4.2.13	<i>Zhodnocení regionu Broumovsko (SWOT analýza)</i>	<i>27</i>
5	LETNÍ OUTDOOROVÉ AKTIVITY NA BROUMOVSKU	30
5.1	PĚŠÍ TURISTIKA.....	30
5.2	CYKLOTURISTIKA	31

5.3	HOROLEZECTVÍ	32
5.4	PARAGLIDING	34
5.5	SPORTOVNÍ AKCE	34
5.6	KULTURNÍ AKCE	35
5.7	ZHODNOCENÍ	36
6	SLUŽBY	37
6.1	UBYTOVÁNÍ	37
6.2	STRAVOVÁNÍ	37
6.3	DOPRAVNÍ SLUŽBY	38
6.4	INFORMAČNÍ SLUŽBY	38
6.5	DOPROVODNÉ SLUŽBY SOUVISEJÍCÍ S VYBRANÝMI OUTDOOROVÝMI AKTIVITAMI	38
6.5.1	<i>Průvodcovské služby</i>	<i>38</i>
6.5.2	<i>Činnost instruktorů různého zaměření</i>	<i>38</i>
6.5.3	<i>Půjčovny kol a horolezeckého vybavení</i>	<i>38</i>
6.5.4	<i>Úschovny kol, zavazadel</i>	<i>39</i>
6.5.5	<i>Prodejny s outdoorovým sortimentem</i>	<i>39</i>
7	ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	40
7.1	ZÁVĚRY VYPLÝVAJÍCÍ Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	49
8	NÁVRHY PRODUKTŮ ROZVOJE OBLASTI BROUMOVSKO	50
9	ZÁVĚR	52
10	SUMMARY	53
11	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	54
12	SEZNAM PŘÍLOH	56

1 Úvod

Cestovní ruch se stal po několika desetiletích nepřetržitého vývoje jedním z celosvětově nejvýznamnějších odvětví ekonomiky. Důležitou roli hraje především v regionálním rozvoji. Vytváří nové pracovní příležitosti pro mnoho obyvatel a příjmy z cestovního ruchu představují významnou součást příjmů státních i místních (veřejných) rozpočtů. V neposlední řadě přispívá cestovní ruch k poznávání přírodního i kulturního bohatství různých lokalit. Pomáhá lépe pochopit mentalitu, obyčeje a zvyklosti různých národů. Zmínovaný nepřetržitý vývoj však znamená, zabývat se v oblastech cestovního ruchu otázkou udržitelného rozvoje. To znamená, snažit se podporovat a preferovat individuální cestovní ruch před masovým, který má neblahý vliv zejména na životní prostředí, přispívá k nadměrnému využívání neobnovitelných přírodních zdrojů a ohrožuje tak uspokojování potřeb budoucích generací.

V současné době významnou část trhu cestovního ruchu představuje sportovní cestovní ruch. Ten je často podmíněn existencí specifických přírodních podmínek, které tvoří předpoklad pro provozování mnohých outdoorových (venkovních) aktivit. Tyto aktivity prochází v posledních letech bouřlivým vývojem a mnozí lidé se jim rádi během svých pobytů v různých destinacích věnují.

Oblíbenou lokalitou, která má vhodné přírodní podmínky pro vykonávání zmíněných aktivit, se stalo Broumovsko. Tato turistická oblast, díky své neporušené členité krajině, mnohým skalním městům a četným nemovitým kulturním památkám, láká vyznavače především pěší turistiky, cykloturistiky a horolezectví. Ti prostřednictvím těchto sportů region poznávají a zároveň využívají nabízené místní služby.

Ve své práci jsem se zaměřila na oblast Broumova s cílem zhodnotit význam outdoorových aktivit pro rozvoj regionálního cestovního ruchu.

2 Cíle a metodika práce

2.1 Cíl práce

Hlavní cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je provést analýzu současného stavu letních outdoorových aktivit, které lze v regionu provozovat. Dále na základě dotazníkového šetření zhodnotit význam outdoorových aktivit pro rozvoj regionálního cestovního ruchu. V neposlední řadě se pokusit navrhnout další možnosti rozvoje regionálního cestovního ruchu s ohledem na životní prostředí.

Vedlejší cíle

Vedlejšími cíli je:

- vymezit a popsat vybraný region Broumovsko jako turistickou destinaci,
- prozkoumání terénu a značení a vymezení turistických a horolezeckých cest, cyklostezek a startovacích ploch,
- v regionu zmapovat nabídku nejen základních služeb, ale i služeb úzce souvisejících s vybranými outdoorovými aktivitami,
- provést dotazníkové šetření v oblasti a následně ho vyhodnotit

2.2 Metodika práce

Vypracování bakalářské práce probíhalo dle následujícího časového harmonogramu:

Rok 2006

- březen : určení rámcových cílů v zadání bakalářské práce
- březen – duben : vypracování projektu bakalářské práce
- květen – červenec : tvorba dotazníků a studium odborné literatury
- srpen – září : průzkum a analýza outdoorových aktivit a služeb v oblasti, terénní a dotazníkové šetření

Rok 2007

- říjen – leden : postupné zpracování informací
- únor : vyhodnocení vyplněných dotazníků a sestavení závěrů

- březen – duben : dokončení, tvorba příloh, tisk, svázání

Aplikované vědecké metody:

- studium odborné a regionální literatury
- rekognoskace terénu
- dotazníkové šetření v dané oblasti a pomocí internetu - Vlastní dotazníkové šetření bylo zaměřeno na zájmovou oblast Broumovsko. Respondenti byli osloveni verbálně v konkrétních lokalitách Broumova zejména tam, kde bylo možné očekávat největší frekvenci výskytu návštěvníků (např. vstup do Adršpašských, Teplických a Broumovských skal). Zmíněné šetření probíhalo v sezóně, během letních měsíců, kdy se předpokládá zvýšený počet návštěvníků. Jejich výběr probíhal náhodným způsobem. Dalším zvoleným způsobem získání respondentů bylo vytvoření internetových stránek pod doménou www.broumovsko-adrspach.estranky.cz. Umístění dotazníku na internet si vyžádalo transformaci některých původně otevřených otázek na výčtové. Zmíněný dotazník byl zpřístupněn od začátku listopadu až do ukončení dotazníkového šetření. Celkem ho bylo ochotno vyplnit na 90 respondentů.
- analýza a vyhodnocování nasbíraných informací a dat,
- syntéza.

2.3 Zdroje informací

Informace potřebné pro vypracování bakalářské práce byly získány ze dvou základních zdrojů. Prvním je odborná literatura, kterou poskytly různé knihovny jako např. knihovna Jihočeské univerzity v Táboře a městské knihovny v Praze, Táboře a Kutné Hoře. Informace byly též čerpány z různých oficiálních internetových zdrojů. Některé poznatky byly získány díky Informačnímu centru Broumova, jehož zaměstnanci byli ochotni a schopni odpovědět na konkrétní dotazy emailovou formou (zdroje sekundárních dat). Primární data byla získána z dotazníku, který byl sestaven s cílem zjistit typologii návštěvníka Broumova, jeho hlavní motivaci pobytu v oblasti, jeho návrhy zlepšení nabídky komplexnosti služeb a poukázání na nedostatky v této oblasti. Vyhodnocení dotazníku přineslo zajímavé poznatky, které jsou prezentovány v závěru analýzy dotazníkového šetření.

Posledním krokem bylo napsání samotné bakalářské práce na téma „Význam outdoorových aktivit pro regionální cestovní ruch“.

3 Literární přehled

3.1 Vymezení cestovního ruchu

Cestovní ruch je složitým sociálně-ekonomickým jevem, který se dotýká mnoha stránek společnosti. Na cestovní ruch je možné pohlížet jako na oblast spotřeby i jako na oblast podnikatelských aktivit.

Pásková M. a Zelenka J. (2002, str.45) [1] vymezili ve své knižní publikaci cestovní ruch jako „komplexní společenský jev, jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu, včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně-správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity“.

Definicí cestovního ruchu se zabývala i **Mezinárodní organizace cestovního ruchu (UNWTO)**, která na konferenci v Madridu v roce 1991 specifikovala cestovní ruch jako „činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí a to na kratší dobu než je stanoveno (6 měsíců v domácím CR, či 1 rok v zahraničním CR), přičemž hlavní účel její cesty je jiný než výkon výdělečné činnosti v navštíveném místě“

Tato definice vystihuje podstatu CR a zahrnuje v sobě tři důležité podmínky cestovního ruchu: změnu místa, nevýdělečný charakter a vztahy mezi lidmi a vylučuje tak z cestovního ruchu pravidelné cesty za prací, přechodné pracovní poměry, dlouhodobou migraci či veškeré cesty v rámci místa bydliště. Naopak významnou součástí CR je od 90 let 20. století tzv. profesně orientovaný cestovní ruch, který zahrnuje kongresovou, incentivní a obchodní turistiku, protože hlavním účelem cesty v těchto případech není výdělečná činnost v navštíveném místě, ale jsou to obchodní a služební cesty uskutečňované za účelem jednání.

Když se však hlouběji zamyslíme nad definicí UNWTO, která je základem pro současnou statistiku, tak ani přesně neříká, co je cestovní ruch, spíše popisuje účastníka cestovního ruchu.

Cestovní ruch lze dělit podle různých motivů a potřeb účastníků na několik druhů. Jedním z nich je sportovní cestovní ruch, který bývá často spojován s dobrodružstvím a v současné době představuje významnou část trhu CR. **J. Šíp, L. Kopačka a V. Štěpánek (2001) [2]** uvádějí, že „sportovní a sportovně - turistický cestovní ruch je zaměřen na aktivní udržování kondice a často i na prožitky spojené s tzv. adrenalinovými sportovními aktivitami“.

3.2 Destinační Management

Dle **Páskové M. a Zelenky J. (2002, str. 60) [1]** je definován pojem destinační management jako „soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci CR v dané destinaci. Výsledkem takového procesu jsou udržitelné a konkurence schopné produkty CR, společně sdílené logo, značka kvality, společný (sdílený) informačně-rezervační systém, tvorba cenové politiky, provádění výzkumu a sběru statistických dat z oblasti CR, iniciace partnerství soukromého a veřejného sektoru CR i podpora vzniku profesních spolků, sdružení a organizací“.

Hlavním cílem destinačního managementu je sloužit danému regionu v oblasti zajištění koordinace dlouhodobě udržitelného rozvoje sektoru cestovního ruchu a tím zásadně napomáhat zvýšení jeho prodejnosti jako destinace na cílových trzích.

3.3 Služby cestovního ruchu

Tento pojem obecně vymezil **Orieška J. (1996, str. 6, 8) [3]**. Ve své publikaci definoval služby cestovního ruchu jako „činnosti, jejichž výsledkem je užitečný efekt buď individuální, nebo společenský. Individuální efekt, který je obvykle součástí cíle účasti na cestovním ruchu, může mít různorodý charakter podle zvolené formy účasti, například rekreační, kulturní, zdravotní apod. Společenský efekt zpravidla podmiňuje anebo umožňuje dosažení individuálního efektu (např. služby související s udržováním čistoty a hygieny veřejných prostranství, zeleně atd.) Služby se často klasifikují podle významu ve spotřebě účastníků cestovního ruchu jako služby základní a služby doplňkové. **Základní služby** zabezpečují přemístění účastníků cestovního ruchu z místa trvalého bydliště do rekreačního prostoru a zpět a služby spojené s pobytem v rekreačním prostoru (dopravní, ubytovací a stravovací služby). **Doplňkové (komplementární) služby** jsou spojeny s využíváním atraktivit, vlastností charakteristických pro konkrétní rekreační prostor (např. sportovně-rekreační, společensko-kulturní, lázeňsko-léčebné apod.)“.

3.4 Outdoorové aktivity

Pásková M. a Zelenka J. (2002, str. 204) [1] uvedli ve svém Výkladovém slovníku cestovního ruchu, že pojem outdoorové aktivity je „souhrnné označení pro všechny rekreační aktivity uskutečňované mimo uzavřené stavby - např. lovecký CR, ekoturismus, rurální CR, provozování mnoha druhů sportů (fotbal, tenis, golf, paragliding a.j.)“.

Oblastí aktivit v přírodě se zabýval i **Neuman J. a kol. (2002,)** [4] ve své publikaci *Turistika a sporty v přírodě*, charakterizoval je jako „činnosti, které konáme vlastní silou (event. za pomoci speciálního vybavení), a které jsou spjaty se šetrným využíváním přírodního prostředí nebo s překonáváním přírodních překážek“.

Venkovní aktivity zahrnují nespočetné množství sportů a činností, mezi oblíbené a vyhledávané však v současné době patří především turistika, cyklistika, horolezectví, vodáctví, lyžování, potápění, koupání, canyoning, jeskyňářství, tramping, skauting, mushing (sport psích spřežení), rybaření, houbaření apod.

3.4.1 Pěší turistika

Je nejrozšířenějším druhem turistiky a z hlediska speciálních dovedností a celkového vybavení je velice nenáročná. **Pásková M. a Zelenka J. (2002, str. 211, 278, 190)** [1] označili pěší turistiku jako „formu CR, jejíž účastníci jsou motivováni aktivním pohybem v přírodě a bezprostředním kontaktem s přírodou. Realizací je nejčastěji chůze v přírodě jako hlavní náplň turistické aktivity, která může být doplněna dopravou mezi jednotlivými výchozími místy nebo mezi atraktivitami CR. Je zahrnována mezi aktivity ekoturismu. Variantami jsou horská turistika, tramping (batůžková turistika), dálkový pochod“.

- **Stezka** – „Cesta se značením (vlastní trasa, rozcestník, význačná místa, vyhlídky, informační tabule) pro pěší turisty, cykloturisty, lyžaře a motoristy.“
- **Naučná stezka** – „Stezka zřizovaná na přírodně nebo kulturně zajímavých místech s vyznačením zajímavých míst, s tabulemi s popisem místní flóry a fauny, kulturních památek. Zřizuje se pro turisty, cykloturisty, pro vodáky, nově i pro jezdce na koních. Na stezce může působit i místní průvodce.“

3.4.2 Cykloturistika

Cykloturistika i všechny další způsoby využívání kola zažívají velký rozvoj. Dnešní člověk má větší potřebu vracet se do přírody a aktivně odpočívat. K tomu mu může sloužit kolo, které zvyšuje jeho mobilitu, a zároveň mu umožňuje poměrně intenzivně vnímat okolní prostředí.

Ve výkladovém slovníku cestovního ruchu od autorů **Pásková M. a Zelenka J. (2002, str. 50, 51)** [1] je pojem cykloturistika přesně určen a s ním i související pojmy jako cyklostezka, cyklotrasa atd.

Cykloturistiku lze tedy nazvat „aktivním cestováním zaměřeném na poznávání přírodních a společenských zajímavostí v určité oblasti na kole, nejčastěji pomocí speciálně upraveného kola (trekking bike – trekingové kolo) nebo horského kola (MTB – mountain bike)“.

- **Cyklostezka** – „Společná stezka pro cykloturistiku a pěší turistiku, účelová komunikace s vyznačením pruhu na vozovce. Má zpevněný povrch a většinou je oddělena od frekventované silniční dopravy.“
- **Cyklotrasa** – „Komunikace pro cykloturistiku využívající stávajících místních a účelových komunikací včetně polních a lesních cest, silnic III. třídy a silnic II. třídy s malou frekvencí provozu.“
- **Cykloturistická trasa** – „Komunikace pro cykloturistiku, která vede většinou po horších polních a lesních cestách nebo terénem.“

3.4.3 Horolezectví

Tento druh outdoorového sportu prošel a stále prochází velkým vývojem. Dříve se všechny disciplíny zahrnující lezení vešly pod jeden pojem jímž bylo horolezectví. To se však postupem času rozčlenilo na disciplíny, které spolu víceméně souvisí. Horolezectví je přehledně popsáno a klasifikováno na webových stránkách horolezecké školy ClimbOn <http://www.climbingschool.cz/horolezectvi.pdf> (18. 03. 2007) [5]. „Tradičně pojaté horolezectví rozlišujeme na skalní a ledové horolezectví. Tradiční lezení se provozuje jak v pískovcových, tak nepískovcových oblastech, zejména je však dominující v horách, kde často opět splývá ledové a skalní lezení ve smíšeném terénu“.

- **Tradiční skalní lezení** – „Rozumíme tím lezení v takových terénech, které vyžadují zakládání vlastního postupového jištění a problematika výstupu není založena jen na úrovni fyzické kondice, ale je často náročná i na psychiku, v případech kdy hrozí dlouhé pády do ne příliš kvalitního jištění.“

3.4.4 Paragliding

Pásková M. a Zelenka J. (2002, str. 207) [1] definovali paragliding jako „využití klouzavého nebo svahového padáku pro sportovní nebo rekreační účely“. Padák se ovládá pomocí lan, do vzduchu je uváděn buď seběhnutím ze svahu, sjezdem na lyžích, nebo tažením na laně, případně může být kombinován s vodními lyžemi. Tento letecký sport je z hlediska vybavení poměrně náročný a pilot by měl mít dostatek zkušeností. Zkušený pilot pak může

plachtit díky využití termických stoupavých proudů až stovky kilometrů během několika hodin, hlavním zdrojem radosti je tedy uletět co nejdelší přelet. Paragliding může být jednou z aktivit adrenalinového CR.

3.5 Venkovský cestovní ruch

Venkovský CR (též rurální cestovní ruch) je „souborné označení pro druh cestovního ruchu s vícedenním pobytem a s rekreačními aktivitami (např. procházky a pěší turistika, projížďky na kole nebo na koni, provozování a péče o domácí zvířata apod. s ubytováním v soukromí nebo v menších hromadných zařízeních“. Takto podali definici venkovského cestovního ruchu **Pásková M. a Zelenka J. (2002, str. 309) [1]** ve Výkladovém slovníku cestovního ruchu.

Tato forma šetrného cestovního ruchu zahrnující agroturismus, ekoagroturismus, ekoturismus, dobrodružný CR a kulturní CR je v současné době často vyhledávaná a celosvětově podporovaná. Účelem poskytovaných finančních prostředků je podpořit budování lůžkové kapacity podle evropských standardů v oblastech vhodných pro venkovskou turistiku.

3.6 Regionální literatura

Turistické oblasti Broumovsko se věnuje Průvodce po České republice - Broumovsko autorů **Střída M., Dibelková I. (2003)**, který o regionu podává ucelený přehled. Popisuje oblast z geografického, hospodářského, kulturního i sportovního hlediska, doporučuje navštívit různé lokality a podává přesný popis jednotlivých tras dostupnosti, ať už na kole nebo pěšmo. Na tuto oblast je také zaměřena publikace Góry Stolowe, Broumovská vrchovina (Nejkrásnější turistické trasy) autora **Podhorský M. (1997)**, která se v úvodu zabývá přehlednou charakteristikou oblastí. Převážná část knihy je však tvořena popisem jednotlivých turistických tras na česko-polském pomezí.

3.7 Popis vybraných webových stránek

<http://www.czso.cz/> (Český statistický úřad)

Na webových stránkách Českého statistického úřadu je možné najít celou řadu statistik zaměřených na různé ukazatele, které jsou rozdělené do jednotlivých sekcí např. Ekonomika, Lidé a společnost, Trh práce a mzdy, Věda, výzkum, informační technologie, Životní prostře-

dí a zemědělství, atd. Jednotlivé ukazatele jsou aplikované na správní území od okresů, krajů až po Českou republiku a dokonce zde najdeme i její srovnání s Evropskou unií.

<http://www.czechtourism.cz/> (ČCCR – Česká centrála cestovního ruchu)

Tyto stránky poskytují informace o České centrále cestovního ruchu jakožto příspěvkové organizaci, která byla zřízena z důvodu propagace České republiky jako destinace cestovního ruchu na domácích i zahraničních trzích. Dále jsou zde umístěny odkazy, které poskytují podrobné informace ohledně kongresů, lázeňství, veletrhů, jednotlivých regionů ČR, památek UNESCO v ČR a další, které převážně doporučují jak nejlépe strávit volný čas v ČR. Nechybí tu ani statistiky týkající se cestovního ruchu.

<http://www.kr-kralovehradecky.cz/> (Krajský úřad Královehradeckého kraje)

Představují oficiální stránky Královehradeckého kraje, kde je možné najít různě zaměřené informace jak pro občany, turisty a novináře tak pro jednotlivé obce spadající do správní působnosti tohoto kraje. Je zde umístěn i portál cestovního ruchu, kde jsou vymezeny jednotlivé turistické oblasti, nalezneme tu koncepce a dokumenty týkající se programů rozvoje regionů i kraje, informace ohledně grantů a dotací apod.

<http://www.broumovsko.cz/> (Region Broumovsko)

Jak už název napovídá tyto stránky se věnují turistické oblasti Broumovsko. Jsou určeny především turistům, kteří se chystají danou oblast navštívit, a kteří tu mohou najít užitečné informace. Např. charakteristiku a popis oblasti, možné ubytování a stravování, doporučení jak zde trávit volný čas, aktuální dění, kde lze zjistit, co je kde na programu atd.

<http://www.outdooring.cz/> (Outdoorový server)

Tyto stránky vynikají přehledným rozdělením tradičních i netradičních outdoorových sportů a činností. V každé této sekci je umístěno mnoho užitečných odkazů a doporučená literatura související s danou aktivitou. Najdeme zde i různé články zaměřené především na tuto tematiku.

4 Regionalizace

4.1 Královehradecký kraj

Královehradecký kraj leží na severovýchodě Čech; sousedí s Libereckým, Pardubickým a Středočeským krajem a na severovýchodě je vymezen státní hranicí s Polskem v délce 208 km. Správním, kulturním a průmyslovým centrem oblasti je statutární město Hradec Králové. Rozlohou 4758 km² se kraj řadí na 9. místo mezi čtrnácti kraji. Jeho území je tvořeno 5 okresy – Hradec Králové, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Náchod a Trutnov. Koncem roku 2005 měl Královehradecký kraj celkem 548 368 obyvatel, což je 5,3 % celkového počtu obyvatel České republiky. Hustota zalidnění činí 115 obyvatel na km². Na území kraje se nachází 448 obcí, z nichž 43 má statut města. Podíl městského obyvatelstva dosáhl k 31. 12. 2005 celkem 67,8 %.

Území kraje je z geografického hlediska velice rozmanité. Na severu se tyčí vrcholy Krkonoš, podél východní hranice se rozkládají Orlické hory. Obě pohoří jsou oddělena geologicky pestrým Broumovským výběžkem. Zbývající část území tvoří krkonošské a orlické podhůří, která plynule přechází v úrodnou Polabskou nížinu. Nejvyšším bodem oblasti je Sněžka (1602 m) v Krkonoších, za nejnižší bod je považována hladina Labe v místě, kde opouští území okresu Hradec Králové v nadmořské výšce 202 m. Hlavními vodními toky kraje jsou Labe a jeho přítoky Orlice a Metuje.

Královehradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Průmysl je soustředěn do velkých měst, intenzivní zemědělství pak do Polabské nížiny. Cestovní ruch se opírá o širokou škálu přírodních a kulturních atraktivit, které jsou rozmístěny po celém regionu. Největší koncentrací cestovního ruchu v kraji se vyznačují Krkonoše, na jejichž území se rozkládá Národní park. Oblíbené jsou však i jiné lokality např. Český ráj, Broumovsko a Orlické hory. Mezi města, která mají dlouhou historii a oplývají cennými historickými památkami patří bezpochyby Hradec králové, Jičín, Náchod, Trutnov, Nové Město nad Metují, Jaroměř, Rychnov nad Kněžnou a Chlumec nad Cidlinou.

Vzhledem ke geografické rozmanitosti přírodních terénů je krajina vhodná k provozování letních i zimních outdoorových aktivit. Oblast má velmi dobré předpoklady pro rozvoj aktivní cykloturistiky, uplatnění a rozvoj turistiky, horolezectví a paraglidingu.

Kraj obecně patří k velmi navštěvovaným místům. V posledních letech počet příchozích turistů kolísá kolem milionové hranice.

Tab č. 1. Dlouhodobý vývoj kraje v letech 2001, 2003 a 2005

	Měřicí jednotky	2001	2003	2005
Makroekonomické ukazatele				
Hrubý domácí produkt	mil. Kč	117 037	124 135	142 083
Práce				
Zaměstnání celkem	tis. osob	260,6	257,4	257,0
Průměrná hrubá měsíční mzda	Kč	13 183	14 519	15 483
Míra registrované nezaměstnanosti	%	6,3	7,89	
Cestovní ruch				
Hromadná ubytovací zařízení celkem		999	995	986
lůžka		45 017	45 183	45 132
Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních	osoby	1 016 532	964 243	972 391
z toho nerezidenti		316 603	287 000	325 271

Zdroj : Český statistický úřad

4.2 Region Broumovsko

4.2.1 Vymezení oblasti

Vybraný region Broumovsko se nachází na severovýchodě České republiky a spadá do správní působnosti Královéhradeckého kraje. Převážná část turistické oblasti je situována v Broumovském výběžku mezi pohořími Krkonoše a Orlické hory. Severozápadní, severní a východní hranice regionu je shodná se státní hranicí České republiky s Polskem. Za jihozápadní a jižní hranici můžeme považovat hranice správních obvodů obcí Chvaleč, Radvanice, Jívka, Stárvov, Hronov a Velké Poříčí. Detailní vymezení územního celku - viz příloha [1].

4.2.2 Poloha

Region Broumovsko zabírá severovýchodní část Královehradeckého kraje, rozkládá se na území dvou bývalých okresů a to okresu Náchod a Trutnov. Nadmořská výška této oblasti se pohybuje v rozmezí od 350 m n.m. do 880 m n.m. (Ruprechtický Špičák).

4.2.3 Rozloha

Broumovsko neexistuje jako územní správní celek, a proto byla jeho rozloha vypočítána jako součet jednotlivých výměr správních obcí spadajících do vymezeného území (výpočet - viz tab.č. 2). Z tabulky je patrné, že se region Broumovsko rozkládá na území s rozlohou zhruba 533 km² a zabírá cca 11,2 % rozlohy Královehradeckého kraje. Najdeme zde 30 obcí s pověřeným úřadem, pod které spadají další obce. Z celkového počtu obcí na Broumovsku má 6 obcí statut města a jsou to Meziměstí, Teplice nad Metují, Broumov, Police nad Metují, Stárvkov a Hronov.

4.2.4 Demografické údaje

Na území zájmové oblasti žije 37 801 obyvatel (1.1.2006), z toho 18 651 je mužů a 19 150 je žen. 16,1 % tvoří obyvatelstvo ve věku 0 až 14 let, 70,1 % obyvatelstvo ve věku 15 až 64 let a 13,8 % zastupují lidé nad 65 let.

Tab. č. 2. Výpočet rozlohy regionu Broumovsko

		Výměra v ha	Rozloha v km ²
ORP Broumov		25 938,0000	
ORP Náchod	Bezděkov nad Metují	515,1182	
	Bukovice	243,5264	
	Česká Metuje	969,0653	
	Hronov	2 203,4678	
	Machov	1 939,0467	
	Police nad Metují	2 440,3611	
	Stárvkov	1 652,2755	
	Suchý Důl	1 327,6461	
	Velké Petrovice	612,5877	
	Velké Poříčí	7 440,7972	

	Vysoká Srbská	743,8208	
	Ždár nad Metují	816,3803	
	Ždárky	458,8719	
ORP Trutnov	Chvaleč	1 722,0952	
	Jívka	3 195,9687	
	Radvanice	1 076,1384	
Broumovsko		27 357,1673	532,951673

Vysvětlivky : ORP – Správní obvody obcí s rozšířenou působností

Zdroj : Český statistický úřad

4.2.5 Geologie

Stručná charakteristika geologických poměrů zájmové oblasti je přehledně charakterizována v publikaci **M. Podhorský (1997)**.

4.2.6 Horopis

Celé území Broumovska vyplňuje Broumovská vrchovina, jež je členitou krajinou lesů, polí, luk, pískovcových skal, roklí a čistých bystřin. Lze ji rozdělit na několik menších celků: Meziměstskou a Polickou vrchovinu na severu a Žacléřskou vrchovinu na jihu.

Meziměstskou vrchovinu tvoří vyvřelé kupy Javořích hor, které lemují severní pohraničí. Z jihovýchodu sem zasahují kvádrové pískovce Broumovských stěn, jenž mají na našem území ráz izolované kotliny. V Javořích horách, které si zachovaly husté lesní porosty, se nachází nejvýše položený vrchol Broumovska Ruprechtický Špičák (880 m). Blízké okolí Broumova je naopak velmi málo zalesněné, je to spíše úrodná oblast, jejíž nadmořská výška kolísá mezi 350 a 450 m. Broumovské stěny dosahují nejvýše u Hvězdy (671 m), Koruny (769 m) a zejména pak u Božanovského Špičáku (773 m).

Polická vrchovina má výrazně nerovný ráz krajiny. Vyšší teplickou část tvoří Adršpaško-teplické skály, Ostaš a jiné skalní plošiny uprostřed. Do nižší prostornější polické části spadá zejména město Police nad Metují a jeho přilehlé okolí s nadmořskou výškou okolo (450 m). Teplická oblast je často turisticky vyhledávaná zejména pro svá skalní města, která vyplňují geologicky nejmladší svrchnokřídové tabule. Patří sem nejnavštěvovanější Adršpaško-teplické skály s nejvyšším vrcholem Čáp (786 m), dále Zdoňovské skály (Křížový vrch 687m), Jiráskovy skály a Ostaš (700 m).

Součástí Žacléřské vrchoviny jsou zejména Jestřebí hory a méně výrazná Radvanická vrchovina. Jestřebí hory vytvářejí protáhlý hřeb ve směru SZ-JV podél broumovsko-poříčské poruchy. Nejdominantnější je vrchol Žaltman (740 m), na kterém je vystavena rozhledna.

4.2.7 Vodopis

Území Broumovské vrchoviny náleží k povodí Labe a Odry. Po hřebeni Broumovských stěn probíhá dokonce evropské rozvodí Severního a Baltského moře.

Meziměstskou vrchovinu zcela odvodňuje nevelká řeka Stěna, která pramení v Polsku. Na českém území její tok neměří více než 18 km, řeka se opět vrací za hranice.

Největším tokem této oblasti je řeka Metuje, jež pramení nad Adršpašskými skalami a protéká celou Polickou vrchovinou. Polická pánev se mimo jiné i proto řadí mezi nejvydatnější zásoby podzemních vod v České republice. Zdroje podzemních vod je třeba chránit před vyčerpáním, znečištěním či jiným znehodnocením, a proto byla v roce 1981 vyhlášena tato oblast Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod (CHOPAV).

Rybníků je na Broumovsku jen velmi málo a dosahují nevelké rozlohy. Většinou je najdeme porůznu kolem Metuje nebo v Broumovské kotlině.

4.2.8 Podnebí

Podle klimatického dělení se Broumovská vrchovina zahrnuje do oblasti mírně chladné. Tato klimatická oblast se vyznačuje průměrnými denními teplotami kolem 15 až 16°C v červenci a -3 až -4°C v lednu, ročně tu spadne 850 až 1000 mm srážek a typické léto tu trvá cca 20 dnů. Výjimkami jsou pouze Broumovská kotlina a blízké okolí Police nad Metují, které patří do mírně teplé klimatické oblasti, pro níž jsou charakteristické tyto znaky: průměrné teploty 15 až 18°C v červenci, -2 až -4°C v lednu a 700 až 800 mm srážek ročně. Mikroklimatické poměry pak určuje poloha a morfologie terénu. Určitý vliv mají i větrné poměry, oslunění a lesní pokrývka.

Broumovský výběžek ovlivňují větry převážně západních a severozápadních směrů avšak se značnými místními rozdíly.

Jistou místní zvláštností je výrazný klimatický předěl nacházející se na hřebeni Broumovských stěn, který způsobuje řadu frontálních poruch.

4.2.9 Hospodářství

K přírodnímu bohatství Broumovska patřily poměrně velké zásoby černého uhlí vyskytující se v žacléřsko-svatoňovické uhelné pánvi. Dnes už po dolování v oblasti nejsou téměř ani památky. Snad jen naučné stezky v Jestřebích horách, které vedou po místech těžby, nám mohou hornictví připomínat. Stará báňská zařízení dnes slouží novým firmám, např. tírna lnu v Radvanicích. Region je však bohatý především na kámen a to i pro dekorační a kamenické práce. V současné době se nejvíce těží v pískovcích Polické pánve, podle potřeby se lámou cenomanské kvádrové pískovce v Libné u Zdoňova. Suroviny se opracovávají převážně v závodě v Teplicích nad Metují. Je třeba zmínit i nejcennější naleziště sklářských a slévárenských písků v Adršpachu, jejichž kvalita umožňovala jejich využití i pro nejlepší český křišťál. Dnes je však lom zalit vodou a vzniklé jezero slouží jako přírodní turistická atrakci. V popisované oblasti se nachází mnoho minerálních pramenů. Za nejkvalitnější je pokládána Kojenecká minerální voda z Teplic nad Metují. Broumovsko je poměrně hustě zalesněné, a tak těžba dřeva tu není výjimkou. Lesní hospodářství však vyžaduje velmi citlivý přístup v chráněných oblastech. Většina dřeva se vyváží v nezpracované podobě, malé dřevozpracující závody můžeme najít v Březové a v Broumově.

Podhorský kraj Broumovska nikdy nepatřil k významným zemědělským oblastem. Je tu poměrně dost pastvin, které však nejsou zdaleka plně využívány. I tak má však živočišná výroba větší význam než rostlinná. Chová se především skot na mléko, masný průmysl reprezentují závody v Polici nad Metují. Oblast má příznivé přírodní podmínky pro pěstování lnu, který přispěl k rozšíření textilní výroby. Při větším množství srážek se sklízí i dostatek píce.

Průmyslová výroba není tak intenzivní a plošně rozšířená, je soustředěna spíše do měst. Významný je především textilní průmysl, který zde má dlouhou tradici. V minulosti se v továrnách zpracovával především místní len, dnes však už převažuje zpracování dovážené bavlny. Centrem bavlnářství se stalo město Broumov se svými závody VEBA vyrábějícími bavlněné lůžkoviny a froté, a dalšími podniky jako jsou prádelny, tkalcovny a barvírny. Textilní průmysl najdeme i v Meziměstí a Polici nad Metují. S počátečním rozvojem textilní výroby rostl také význam strojírenského průmyslu. Je tu řada drobných strojírenských podniků, z nichž každý se povětšinou specializuje na výrobu různých produktů. V Polici nad Metují vyniká KOVOPOL s výrobou tvářecích, obráběcích a dalších strojů a technických zařízení, filtrační desky a izolační materiály dodává VERTEX Broumov. Lisovna umělých hmot pracuje v Hejtmánkovicích a v Hynčicích se zaměřují na výrobu automatických myček automobilů

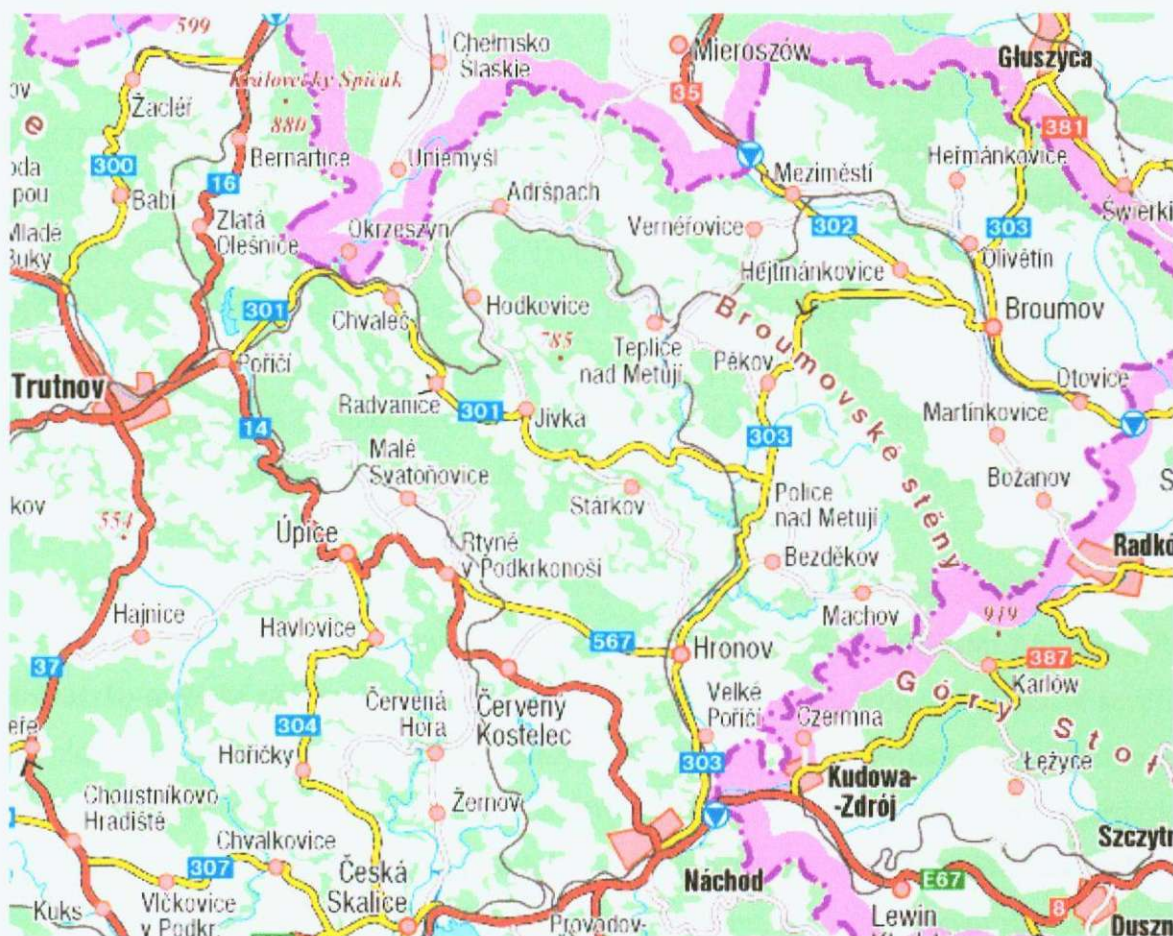
a kancelářských potřeb. Menší průmyslová střediska vznikla v Machově a Teplicích nad Metují.

Díky minimálně narušenému životnímu prostředí se stalo Broumovsko turisticky vyhledávanou destinací. Začala se zde vytvářet materiálně-technická základna, která zpřístupňuje pobyt turistů v oblasti. Proto většina místních obyvatel podniká ve službách spojených s cestovním ruchem. Právě cestovní ruch se momentálně jeví jako nejslibnější ekonomická základna regionu.

4.2.10 Dopravní dostupnost

Z polské strany je Broumovsko přístupné díky hraničním přechodům Otovice nedaleko Broumova a Starostín (za Meziměstím). Nejvytíženější je však hraniční přechod v Náchodě, který však už nespadá do zájmové oblasti, ale je nutné ho zmínit.

Mapa č. 1. znázorňující komunikace, železniční tahy a hraniční přechody v Broumovském výběžku

Zdroj: <http://www.supermapy.centrum.cz> (22. 3. 2007)

Automobilová doprava je zajisté nejrychlejší a nej pohodlnější způsob, jak se dostat do konkrétních míst v Broumovsku. Silnice z vnitrozemí vytváří síť, ve které jsou zastoupeny silnice první, druhé a nižších tříd. Vozovky prvních tříd však končí v bývalých okresních městech Náchod a Trutnov, která tvoří jakousi přístupovou bránu Broumovska. Odtud už dále vedou jen silnice druhých tříd mezi městy a směrem na zmíněné hraniční přechody. Úroveň ostatních komunikací je nižší a místy velmi rozdílná. Ne vždy jsou však všechny cesty přístupné motoristům, neboť z důvodu ochrany přírody existují jistá omezení.

Dálkovými autobusy se lze pohodlně dostat pouze do Trutnova a Náchoda. Místní linky fungují relativně dobře ve všední dny, avšak o víkendech je to s jejich provozem mnohem horší a na některá místa se nelze dostat vůbec.

Do oblasti se lze dopravit i vlakem. Broumovskem vedou dva hlavní železniční tahy, po kterých mohou jezdit i rychlíky. Jedná se o trať Choceň – Týniště nad Orlicí – Náchod – Meziměstí a trať Hradec Králové – Jaroměř – Starkoč – Trutnov. Na těchto tratích je několik zastávek, kde je možné předsednout na spoje směřující do turisticky zajímavých míst.

4.2.11 Ochrana přírody

Téměř na celé ploše rozlohy Broumovska se rozkládá Chráněná krajinná oblast (CHKO) Broumovsko. Vznikla vyhláškou ministerstva životního prostředí č. 157/1991 Sb. na ploše 410 km². Větší část CHKO zahrnuje severní polovinu bývalého okresu Náchod, menší část území leží v bývalém okrese Trutnov. CHKO Broumovsko představuje většinou obydlená území s převažující kulturní krajinou. Účelem jejího zřízení je nejen ochrana samotné přírody, kam spadá postupná obnova krajiny, jejích přírodních prvků včetně druhové rozmanitosti fauny a flory, půdního a lesního fondu, ale také její soulad s trvale udržitelným hospodářstvím. Stanovené cíle se snaží naplňovat Správa CHKO Broumovsko, která sídlí v Polici nad Metují.

Nejcennějšími částmi CHKO Broumovsko je šest maloplošných chráněných území, ve kterých jsou zákonem stanoveny specifické ochranné podmínky. Největším z nich je **NPR Adršpašsko-teplické skály** zabírající plochu 1772 ha. Je chráněno již od roku 1933. V severní části plošiny se rozprostírají Adršpašské skály skládající se ze soustavy izolovaných věží a pilířů. Pro Teplické skály na jihu jsou naopak typické souvislé skalní stěny (např. Martinská a Chráněná stěna). Obě skalní města od sebe odděluje hluboká Vlčí rokle. Přírodní hodnota však nespočívá pouze v geomorfologickém významu území, ale i ve výskytu různých druhů rostlin a živočichů vázaných na specifické mikroklimatické podmínky. Významný je výskyt

vzácných druhů ptáků, kteří sídlí ve vrcholových partiích skal, např. výra velkého a čápa černého. V roce 1956 vznikla **PR Křížová cesta**, někdy nazývaná Křížový vrch, která zaujímá plochu 1292 ha. Jedná se o pozůstatek tabulové plošiny se skalními věžemi a pilíři, jež dosahuje průměrné nadmořské výšky 650 m. Na Lysém vrchu o výměře 3,62 ha byla v roce 1956 zřízena **PP Borek**. Tvoří ji 800 m dlouhá kuesta, z níž vystupují členité skalní útvary. Další dvě maloplošná chráněná území najdeme severozápadně od města Police nad Metují. **PR Ostaš** je součástí stolové hory Ostaš (700m), která leží v centrální části Broumovské vrchoviny. Najdeme zde mnoho zajímavých skalních útvarů (známé je Čertovo auto), jež vytvářejí různá bludiště. 750 m dlouhá soustava skalních hřbetů, pilířů a věží (602 m) porostlých zbytky reliktního boru tvoří **PP Kočičí skály**. Rozkládá se na území o rozloze 6,08 ha a jako chráněné území byla zřízena v roce 1956. Posledním z maloplošných chráněných území v CHKO je **NPR Broumovské stěny**, jejíž rozloha činí 638 ha. Za NPR byla vyhlášena v roce 1956 na území geomorfologicky členitého pískovcového reliéfu Broumovských stěn. Pro Broumovské stěny jsou typické tzv. skalní hříby (např. Kovadlina), které tu vznikly nerovnoměrným zvětráváním svrchnokřídových pískovců. Raritou jsou i dosud veřejnosti nepřístupné avšak speleology prozkoumávané pseudokrasové suťové jeskyně.

Plán péče CHKO obsahuje ještě celou řadu míst, které zaslouží zvláštní péči ochrany. Jsou to například Hejda (Teplíce nad Metují – Lachov), Mořská transgrese (Vernéřovice), U dolu Bohumír (Radvanice), atd.

4.2.12 Přírodní a antropogenní atraktivita Broumova

„Přírodní atraktivita jsou jednotlivé přírodní zvláštnosti, jejichž ojedinělost a exotika činí konkrétní oblast pro cestovní ruch přitažlivější. Společenské atraktivita uspokojují především poptávku po poučení, vzdělání a zábavě. Jejich charakteristickým rysem je značná územní koncentrace – převažuje bodové rozmístění“. (Hřala, V. (2002) [7]). V současné době se cestovní ruch zájmové oblasti soustřeďuje do několika center. Z přírodních atraktivit sem patří především rozličná skalní města, která jsou nejpřitažlivější díky svým jedinečným skalním útvarům častokrát připomínajících konkrétní věci z běžného života. Turisté sem však často zavítají už jen kvůli relativně neporušené přírodě, která jim poskytuje klidná zákoutí pro relaxaci a vykonávání svých aktivit. Broumovsku však nechybí ani antropogenní památky. Ať už jsou to historické zástavby měst, církevní památky, muzea a galerie, hrady, zámky a zříceniny a v neposlední řadě i lidová architektura.

Adršpašsko-teplické skály

Jsou nejnavštěvovanější lokalitou Broumovska vůbec. Adršpašské skalní město lze rozdělit na menší části a to Království, Město, Podhradí a rokle pod Spáleným mlýnem. Nachází se tu nespočetně věží a mnoho jich je různě pojmenovaných. Nejznámější jsou Milenci, Starosta a Starostová, Cukrovarský komín atd. Na Skalní Metuji bylo vybudováno jezírko, na němž je možné svést se na pramici s průvodcem. Pozoruhodný je 16 m vysoký vodopád v jeskyni, který zásobuje voda ze zmíněného jezírka. Další a neméně krásné jezero při severovýchodním okraji skal vzniklo zatopením bývalé pískovny a taktéž stojí za povšimnutí. Na jihu přecházejí Adršpašské skály plynule v rozsáhlejší a mohutnější Teplické skály. Najdeme tu například Martinskou stěnu, Římské divadlo, rokli Sibiř i ponuré Podsvětí. Nejkrásnější vyhlídku do okolí poskytuje vrchol Čáp.

Broumovské stěny

Vedle Adršpašsko-teplických skal jsou tak trochu opomíjenou lokalitou. Vyplývá to z faktu, že postrádají tak vysoké věže a labyrinty, zato však oplývají půvabnými skalními útvary, krásnými roklemi (Kovářova rokle), vyhlídkami, ale hlavně klidem. Vzácné jsou tzv. Slavenské hříby.

Ostaš

Vystupuje jako zdaleka viditelná osamocená stolová hora, jež nabízí mimo jiné nádherné pohledy na Krkonoše, Broumovské stěny a Javoří Hory. Území Ostaše zpřístupňuje okružní turistická stezka, která propojuje dvě menší skalní města – Horní Labyrint a Dolní labyrint s Kočičím hradem. I zde je možné spatřit mnohé skalní věže, úzké průchody, jeskyně a bizarní skalní útvary s okny apod.

Hrady, zámky

V turistické oblasti Broumovsko je možné vidět pozůstatky skalních hradů (např. **Adršpach, Skály, Střmen a Vlčinec**), které pocházely ze 14. století. Jednalo se o hrady, jejichž místnosti byly vydlabány ve skalách s dřevěnými nástavbami. Žádné typické architektonické prvky se však nedochovaly, neboť hrady byly zcela zničeny. Zámků tu není mnoho a žádný z nich nedosahuje takového významu, za zhlédnutí však stojí všechny. **Zámek v Meziměstí** barokně přestavěl K. I. Dienzenhofer, původně byl sídlem broumovského opata. Klasicistní sloh v oblasti zastupuje **zámecká stavba v Dolním Adršpachu** (1825). **Zámek ve Stárkově** a **Teplicích nad Metují** mají stejně jako **zámeček Skály** spíše kulturně-historickou cenu.

Církevní památky

V církevní architektuře se nedochovalo mnoho památek z období gotiky, neboť větší byly přestavěny a upraveny na jiný umělecký sloh. Za zmínku však stojí kostel **P. Marie v Broumově**, který je považován za nejstarší dochovanou dřevěnou stavbu v České republice. V regionu převládají církevní památky z období raného a vrcholného baroka, na jejichž stavbě ve většině případů pracoval K. I. Dienzenhofer. Mezi nejvýznamnější jistě patří **komplex kláštera sv. Václava v Broumově**. Pod vedením a vlivem zmíněného stavitele vznikla řada dalších **kostelů např. ve Vižňově, Šonově a Božanově**, podle jeho projektů byl postaven i **klášter v Polici nad Metují**. Nedílnou součástí krajiny jsou i **kapličky, zvoníčky, boží muka a kříže** často umístěvané na křižovatkách cest (Zdoňov, Paseka v Jestřebích horách). Pozoruhodná je i jedna z nejstarších roubených staveb v Čechách **roubená fara** s mansardovou střechou **ve Stárkově**.

Městská architektura

Z městské zástavby jsou zajímavé pozůstatky **gotického opevnění** z r. 1359 **v Broumově**. Opevnění města navazovalo na fortifikaci kláštera a po celém obvodu bylo zpevněno půlválcovými a hranolovými baštami. Za zhlédnutí stojí i **renesanční radnice v Broumově** a pár měšťanských domů. Z období romantismu zaujme **věž v Polici nad Metují**.

Muzea a galerie

V klášterní budově v Broumově sídlí **Muzeum Broumovska**, které bylo založeno r. 1945 a nabízí expozici Historie a vlastivěda regionu od 13. do 20. století.

Jiráskovo muzeum věnované osobnosti a dílu slavného rodáka, spisovatele Aloise Jiráska můžeme najít v Hronově. Expozice je umístěna ve zdejším divadle. V Jiráskově ulici č.p. 90 se nachází **roubený domek** s pekařstvím, kde spisovatel prožil své dětství. **Muzeum města Police nad Metují** sídlí v benediktinském klášteře. Je možné si prohlédnout reprezentační pokoje a soukromou kapli opata, v Laudonově sále je umístěna expozice Kapitoly z dějin Policka.

Lidová architektura

Pro region jsou typické statky broumovského dvorcového typu, které se stavěly od 2. poloviny 19. století a stylově jsou velmi podobné stavbám v sousedním Kladsku. Najdeme tu však i dřevěné roubené domy charakteristické pro podhorskou krajinu.

4.2.13 Zhodnocení regionu Broumovsko (SWOT analýza)

Následující část představuje analýzu vnitřních a vnějších předpokladů zkoumaného regionu. Zdrojem použitých informací v tabulkách byly webové stránky <http://www.obcebroumovska.cz/prb/swot.php/> (19. 03. 2007) [8], na kterých byla SWOT analýza přehledně vypracována, ale pro účely bakalářské práce byla zestručněna.

Tab. č. 3. Silné a slabé stránky zkoumaného regionu Broumovsko

S - Silné stránky	W - Slabé stránky
Kvalitní životní prostředí	Nízká ekonomická aktivita a související jevy (nezaměstnanost, úroveň příjmů, kupní síla, nedostatek investičního kapitálu, nedostatek kvalifikované pracovní síly)
Přitažlivá jedinečná příroda a krajina s vysokým stupněm ochrany	Negativní demografické jevy (stárnutí populace, odchod mladých a vzdělaných lidí, úroveň vzdělanosti)
Kulturní a historické dědictví a unikátní urbanistická koncepce sídel v krajině	Nedorešené vlastnické vztahy k nemovitostem, hlavně půdě
Volné pozemky a objekty k mnohostrannému využití	Komplikovaná dopravní dostupnost okolních center
Méně nákladná pracovní síla	Nevyužívané a chátrající průmyslové a zemědělské stavby a památky
Základ infrastruktury a potenciál pro cestovní ruch	Špatná druhová skladba lesů a nešetrné hospodaření v lesích (velké holiny, poškozování cest, eroze)
Tradice a potenciál zemědělství a lesnictví – přírodní a lidské zdroje k dispozici	Dílčí poškození krajiny (narušený vodní režim, snížená druhová rozmanitost, skládky odpadů, příliš velké lány)
Základní síť zdravotních a sociálních služeb, spádová nemocnice	Nedostatečné poznání limitů využití krajiny
Dostatečná kapacita sítě MŠ a ZŠ, menší počty žáků ve třídách, malotřídky, Gymnázium v Broumově	Nedostatečná síť obchodů a služeb
Fungující síť knihoven, základ dostupnosti internetu	Nedostatečná síť a kapacita sociálních služeb

Dostatek prostor pro kulturní činnosti a setkávání lidí	Nedostatečná struktura a kapacita zdravotnických služeb
Otevřená hranice, přeshraniční spolupráce	Nedostatečný vztah lidí ke krajině a prostředí

Tab. č. 4. Příležitosti a Hrozby zkoumaného regionu Broumovsko

O - Příležitosti	T - Hrozby
Rozvoj cestovního ruchu respektující ochranu přírody a krajiny, prodloužení turistické sezóny	Nevyužití příležitostí
Výroba z místních přírodních zdrojů, kvalitní hospodaření s nimi a ochrana (lesy, voda, půda, ovzduší)	Nevyřešení vlastnických vztahů (především půda)
Šíření potřebných informací pro podnikatele, zemědělce, pracovní poradenství, pomoc začínajícím	Nízký podíl mladých a vzdělaných lidí v regionu
Rozvoj informačních technologií, dostupnost internetu	Znehodnocení krajiny a přírody (nevhodné stavby, masová turistika, nešetrné hospodaření v lesích atd.)
Rozvoj služeb	Uzavírání se vnějším podnětům (xenofobie)
Využití volných prostor, objektů a pozemků, obnova kulturního dědictví	Úbytek kvalifikovaných pracovních sil
Prostor pro uplatnění a život kvalifikovaných lidí	Úpadek významných zaměstnavatelů
Změna využití části zemědělské půdy pro např. krajinotvorné programy, sport, turistiku, pěstování energetických plodin, zalesňování	Neinformovanost uvnitř území
Programy, granty, dotace a investice ze soukromých, národních a mezinárodních zdrojů	Malá schopnost subjektů na Broumovsku řešit budoucnost území

Rozvoj sportovních činností v tradičních i nových formách	Nedostatečná spolupráce uvnitř regionu (státní správa, samospráva, podnikatelé, církev, občanský sektor)
Rozšíření a prohloubení spolupráce s okolními regiony (včetně přeshraniční spolupráce)	Ohrožení tranzitní dopravou

5 Letní outdoorové aktivity na Broumovsku

Outdoorové aktivity v České republice procházejí bouřlivým vývojem. Za odrazový můstek lze považovat rok 1989, kdy došlo k značnému nárůstu cestování do zahraničí a za poznáním. S tím souvisel objev různých forem outdoorových činností provozovaných po celém světě a jejich rozšíření i u nás. Vyrůstající zájem o zmíněné aktivity v přírodě souvisí též se změnami ve způsobu života lidí (růst volného času, zvyšující se mobilita, snadná dostupnost informací všeho druhu, úbytek aktivní tělesné činnosti, denaturalizace životního prostředí). Zvyšuje se potřeba lidí navracet se do přírody a věnovat se fyzickým aktivitám, které přispívají ke zlepšení jejich zdravotního stavu.

Zkoumaná turistická oblast Broumovsko má předpoklady pro provozování vybraných outdoorových aktivit. Členitá krajina, jedinečná skalní města, pestrá mozaika lesů, luk a pastvin, meandrující toky, druhově rozmanitá fauna a flora, četné nemovité kulturní památky – to vše vytváří v Broumovském výběžku vhodné podmínky pro rozvoj nejen pěší turistiky, ale i cykloturistiky, horolezectví apod.

5.1 Pěší turistika

Pěší turistiku lze považovat za základní formu turistiky, je nejrozšířenější a nenáročná z hlediska speciálních dovedností a potřebného vybavení. Rekreační turistice se věnují osoby všech věkových kategorií od nejmladších až po nejstarší, kteří si mohou zvolit méně náročné turistické trasy odpovídající jejich fyzické zdatnosti. Pěší turistika se provozuje převážně v přírodním prostředí, mnoho pěších okruhů však najdeme i v turisticky zajímavých městech popř. obcích. Motivací pěších turistů bývá obvykle touha po poznání, ale i touha po společnosti stejně smýšlejících lidí, popř. upevnění svých představ o své fyzické zdatnosti. Účastník se tedy často dostává do přímého kontaktu s přírodou, což má blahodárný vliv na upevňování jeho zdraví. Provozování tohoto sportu samotnou přírodu nijak zvlášť nenarušuje.

Region Broumovsko je protkán hustou sítí značených turistických stezek, což návštěvníkům umožňuje poznat celou řadu pamětihodností a přírodních zajímavostí. Turistické cesty v oblasti značí Klub českých turistů (KČT) již od 20. let minulého století (broučku za spala jsi dobu). Naprostá většina pěších tras je vedena po bezpečných a zřetelných silničkách, cestách a chodnících, výhledová místa či exponovanější stezky jsou zpravidla opatřeny bezpečnostním zábradlím. Jednotlivé pěší trasy jsou značeny barevnými pásovými značkami (červená, zelená, modrá nebo žlutá), které mohou být v ostrých lomech cest nebo při odbočení

na jinou komunikaci doplněny na šipku. Zajímavé objekty na trasách jsou značeny speciálními značkami např. odbočka k vrcholu nebo k vyhlídce, ke zřícenině hradu apod. Na rozcestí značených cest je možné se orientovat pomocí ukazatelů. Jednotlivé trasy jsou různě náročné, jejich převýšení však nepřesahuje 500 m. Broumovsko umožňuje jak celodenní přechody hřebců např. Broumovských stěn, tak krátké nenáročné výlety pro rodiny s dětmi či seniory. Mezi oblastí, které jsou vhodné pro pěší turistiku patří zejména Adršpašské skály, Teplické skály, Broumovské stěny, Broumovská kotlina, Ostaš, Javoří a Jestřebí hory. Najdeme zde i několik naučných stezek, z nichž nejzajímavější je naučná turistická stezka Teplickým skalním městem. Doporučené pěší výlety viz. přílohy [2], [3], [4], [5].

5.2 Cykloturistika

Rekreační cykloturistika patří v současné době k nejpoblárnější formě individuální, rodinné či skupinové turistiky. Stává se jedním z nejvíce využívaných způsobů, jak trávit volný čas. Je poměrně cenově výhodná, bezhlučná a přátelská k životnímu prostředí. Zvyšuje mobilitu účastníků bez ohledu na jejich stáří a zároveň umožňuje poměrně intenzivní vnímání okolního prostředí. Je-li provozována převážně v přírodním prostředí, má pozitivní vliv na zdraví člověka. Samotné budování potřebných cyklostezek není plošně náročné a nevyvolává přílišné náklady zúčastněným obcím, které se tímto způsobem snaží o zvýšení návštěvnosti a prodloužení doby pobytu turistů v oblasti. Jinými slovy snaží se rozvíjet regionální cestovní ruch. Na financování cyklostezek v ČR se podílí Státní fond dopravní infrastruktury. (nebylo by od věci najít co v posledních letech financoval a kolik se do toho vrazilo)

Území Broumova je hojně navštěvováno za účelem provozování cykloturistiky. Region má v tomto směru mnoho co nabídnout. Na své si přijdou vyznavači horských i trekinkových kol, ale i rodiny s dětmi a cykloturisté, kteří vyhledávají spíše méně náročné terény. Značení cyklostezek a cyklotras odpovídá standardům KČT. Cyklotrasy vedou převážně po silnicích, místních a účelových komunikacích. Cyklo značky se umísťují stejně jako dopravní značky před každou křižovatkou nebo odbočkou cyklotrasy. Na všech je uveden symbol kola, číslo dané trasy a na směrových tabulích i vzdálenosti k dalším cílům. Cykloturistické trasy vedou většinou po horších lesních či polních cestách nebo terénem. Jsou značeny podobně jako pěší trasy pásovými značkami (prostřední pruh je červený, zelený, modrý nebo bílý), avšak větších rozměrů a s žlutým podkladem.

Všechny trasy vedou přes území CHKO Broumovsko, některé dokonce i přes národní přírodní rezervace Broumovské stěny a Adršpašsko-teplické skály, proto je nutné dodržovat určité ochranné podmínky. Konkrétní doporučené cyklovýlety viz. přílohy [2], [3], [4], [5].

5.3 Horolezectví

Horolezectví se za posledních několik let rychle rozšířilo i mezi dosud neznalou část veřejnosti. Oblíbeným se stalo především skalní lezení, pro které najdeme vhodné terény také v České republice. Tento netradiční outdoorový sport vyžaduje dobrou tělesnou zdatnost a je poměrně cenově náročný z hlediska kvalitního a potřebného vybavení, ale přesto se mu mohou věnovat a věnují osoby různého věku. K samotným výstupům je potřeba minimálně dvou osob, které se pomocí horolezecké výzbroje vzájemně jistí proti možnému pádu ze stěny. Je nutné, aby lezci spolehlivě ovládali techniku lezení, měli dostatečné znalosti a zkušenosti a dokázali včas řešit různé lezecké situace. Nejvýraznějším motivem vykonávání zmíněné zájmové činnosti je zajisté její dobrodružnost, překonávání nebezpečí a možnost krásných výhledů na různé přírodní scenérie. Horolezectví v lezeckých oblastech v ČR je povoleno horolezcům, kteří jsou registrovaní v ČHS (Český horolezecký svaz) nebo v organizacích začleněných do UIAA (Union Internationale des Associations D'Alpinisme).

Broumovsko skýtá jedinečné pískovcové lezecké oblasti, které byly pro své přírodní hodnoty vyhlášeny národními přírodními rezervacemi. Některé části skalních měst jsou proto skalnímu lezení uzavřeny, v některých platí určitá místní nebo časová omezení (např. z důvodů ochrany hnízd vzácných druhů ptactva).

Nejznámějším, plochou nejrozsáhlejším a nejnavštěvovanějším pískovcovým terénem jsou Adršpašsko-teplické skály, které nabízejí nespočetné množství věží a okrajových masívů a na nich zhruba 4500 lezeckých cest různé náročnosti. Přesné vymezení jednotlivých cest i jejich obtížnost lze najít v každém horolezeckém průvodci popisující tuto oblast (nejnověji Lukavský S., (2002)). Pískovcové skalní útvary zde většinou tvoří charakteristické věže různých tvarů a výšek, často s velmi strmými a často převíslými stěnami, které byly v minulosti pojmenovány (Starosta, Starostová, Milenci, Král, Zámek, aj.). Výška pískovcových útvarů se obvykle pohybuje v řádu vyšších desítek metrů, v řadě případů však dosahuje i 80-120 m (např. Milenci, Eliška, Velký Konšel, Chrámové stěny aj.). Zdejší pískovce se vyznačují relativně malou horizontální členitostí s menším výskytem polic, říms a skalních stupňů, naopak velmi typická (zejména pro oblast Adršpachu) je výrazná vertikální členitost, vyznačující se přítomností dlouhých trhlin, spár a komínů. Řada výstupových cest na zdejší skalní věže a o-

krajové masívy má proto spárový a komínový charakter, hojně se zde však vyskytují i náročné stěnové cesty.

Další vyhledávanou lokalitou je Křížový vrch ležící naproti Adršpašskému skalnímu městu. Je rozlohově menší a věže tu nedosahují takových výšek, ale není vystaven velkému přílivu turistů jako Adršpašsko-teplická oblast a mnozí horolezci ho proto preferují. Další významnou lezeckou oblastí Broumovska jsou Broumovské stěny, které tvoří 12 km dlouhý hřbet. Věže se vyskytují v roklích nebo na hlavním hřebenu, jsou spíše nízké a zavalité. Vzhledem k velkému rozsahu a velkému vzdálenostem je zde orientace v terénu dosti nesnadná. Je zde malá možnost dojišťování smyčkováním a na mnoha věžích nejsou slaňovací kruhy. Lákadlem Broumovských stěn jsou možnosti prvovýstupů na dosud nevylezené věže. 3 km severozápadně od Police nad Metují najdeme stolovou horu Ostaš, která nabízí další zajímavé horolezecké terény. Oblast ocení jak vyznavači stěnového, spárového tak komínového lezení. Poslední hojně vyhledávanou cvičnou oblastí jsou Jiráskovy skály. Toto skalní městečko je tvořeno množstvím věží dosahujících maximálně 20-40 m výšky.

Horolezectví v oblasti má již více jak 80. letou tradici. První výstupy byly uskutečněny v Adršpašských skalách saskými a sudetskými lezci v r. 1923 (výstup Starou cestou na Krále). Do začátku 2. světové války byla v oblasti vylezena řada dominantních věží (Milenci, Starosta, Starostová, Štěpánská koruna aj.). Před válkou začínají ve zdejších skalách lézt i místní lezci a jejich činnost byla vystupňována v poválečném období. Zdejší pískovcové skalní útvary jsou horolezeckou veřejností pro svou obtížnost vyhledávány i v současné době, kdy zde celá řada špičkových lezců vytváří moderní prvovýstupy dosud neprostoupenými stěnami v nejvyšších stupních obtížnosti. Doporučení některých typických výstupových cest v oblasti je uvedeno v tab. č. 5.

Tab. č. 5 : Výběr některých typických horolezeckých cest v oblasti Adršpašsko-teplických skal

Název věže	Výstupová cesta	Klasifikace	Oblast
1. Klasické středně obtížné výstupy na dominantní věže, dobře zajištěné			
Milenci	Milenecká cesta	VIIa	Adršpašské skály
Starosta	Stará cesta	VIIa	Adršpašské skály
Hláška	Údolní spára	VIIb	Teplické skály
2. Moderní, velmi obtížné sportovní výstupy			
Kokšova věž	24 hodin La Manche	IXb	Adršpašské skály

Pyramida	Otisky prstů	VIIIb	Adršpašské skály
Chrámové stěny	Tsunami	Xc	Teplické skály

5.4 Paragliding

Paragliding či padákové létání je poměrně mladý letecký sport, který stále nečítá tolik nadšenců jako např. cykloturistika. Rozmáhá se nejvíce v oblastech s podmínkami k tomu vhodnými – na horách a při kopcích. Je tedy úzce spojen s přírodou, kterou však nenarušuje. Tato outdoorová aktivita má svá specifika a nemůže se jí věnovat každý. Zájemci o provozování paraglidingu musí absolvovat minimálně týdenní výcvikový kurz, kde se naučí základní principy a dovednosti potřebné ke startu, létání a přistání a získají mnoho dalších nutných znalostí. Poté je jim vystavena pilotní licence, kterou se nadále prokazují. Samotné kvalitní a tím pádem i bezpečné paraglidingové vybavení není levnou záležitostí a nemůže si jej dovořit každý. Motivací paraglidistů bývá často pohled z ptačí perspektivy či touha vznášet se za pomoci přírodních sil.

Region Broumovsko bohužel nemá pro provozování paraglidingu dostatečně vhodné podmínky. Nachází se zde několik lokalit, kde je možné vzlétnout, ale lze je považovat spíše za cvičné. Jednou z nich je např. sjezdovka u Machova. Lepší terén však můžeme najít neda-leko Broumovska. Západně leží vrchol Královecký Špičák (881 m), na němž je vytvořena startovací plocha. Po dohodě s místním hajným a pokud počasí dovolí lze bez problémů start uskutečnit. Skvělé letecké možnosti nabízí i sousední Krkonoše, kde lze odstartovat na Černé hoře, Horních Mísečkách, Lysé hoře, Medvědině apod.)

5.5 Sportovní akce

Pochod Juliany

Jedná se o třídení pochod v celkové délce 100 km, který je určený pro zdatnější turisty (dílčí denní trasy jsou 30, 40 a 30 km). Jednotlivé dílčí trasy vedou převážně po značených turistických stezkách, částečně bývají doplněny vlastním značením.

Mezinárodní Polický vandr

Představuje turistický pochod Polickem, start i cíl je v Polici nad Metují. Je možné si vybrat ze dvou tras, kratší v délce 15 km a delší v délce 25 km. Zmíněné trasy vedou po značených stezkách v CHKO Broumovsko.

Pochod Broumovskem

V oblasti se organizuje již několik let. Účastníci si mohou zvolit trasy v délkách 15, 20, 30 a 50 km.

Specialized Sudety Tour

Pravidelný cyklistický závod pro muže i ženy. Trať vede kopcovitou krajinou Sudet po kvalitních komunikacích. Jsou vyhlášovány 2 trasy – Dlouhá = 170 km/převýšení 2160 m a Krátká = 90 km/převýšení 900m. Start i cíl je v Teplicích nad Metují. Je nutné zaplatit startovné ve výši 500 Kč, jsou však zajištěny finanční a věcné ceny.

Bike Challenge

Jedná se o etapový závod dvojic na horském kole v česko-polském pohraničí. Trasa závodu měří 400 km a vede přes jedny z nejkrásnějších regionů v Čechách i Polsku. Každá etapa má jiný charakter.

Specialized Rallye Sudety

Pravděpodobně nejtěžší maraton horských kol v ČR, který vede velice členitým terénem Teplických skal, Adršpašských skal a Broumovských stěn. Je možné si vybrat ze tří typů tratí : Dlouhá = 123 km/převýšení 3350 m, Krátká = 63 km/ převýšení 1350 m, Žákovská = 36 km /převýšení 700m. Pouze 15 % trati vede po silnicích, 85% po lesních a polních cestách, významné jsou technicky náročné sjezdy. Start i cíl je opět v Teplicích nad Metují. Platí se startovné, vítězové dostávají poháry a finanční a věcné ceny.

5.6 Kulturní akce

Mezinárodní horolezecký filmový festival

Koná se pravidelně v Teplicích nad Metují, jedná se o soutěžní přehlídku profesionálních a amatérských filmů. Součástí je i doprovodný program, který zahrnuje besedy, diashow, výstavy, koncerty a závody v Boulderingu na umělé stěně.

Rock Trencle Opat Fest

Je organizovaný tradiční rockový mini festival.

Za poklady Broumovska

Je cyklus koncertů vážné hudby v kostelech Broumovské barokní skupiny.

5.7 Zhodnocení

Předností turistického regionu Broumovsko jsou bezesporu členitá skalní města, která patří k nejvyhledávanějším v celé střední Evropě. Proto se horolezectví, vázané na tyto přírodní útvary, jeví jako nejslibnější sportovní odvětví v oblasti, do kterého je vhodné více investovat, a tím tak přilákat další vyznavače a zájemce o provozování tohoto adrenalinového sportu. Další perspektivní outdoorovou aktivitou by mohla být jízda na horském kole na profesionální i amatérské úrovni, pro níž oblast skýtá vhodné členité terény. Turistika a cykloturistika představují významný faktor rozvoje regionálního cestovního ruchu Broumovska. Region však v této oblasti nemá konkurenční výhodu ve srovnání s regiony poskytujícími lepší zázemí pro dané aktivity, a proto potenciál rozvoje regionu představují výše zmíněná sportovní odvětví.

6 Služby

Služby tvoří nedílnou součást cestovního ruchu. Představují tzv. materiálně-technickou část, která je tvořena souhrnem jednotlivých zařízení poskytující dané služby.

6.1 Ubytování

„Úkolem ubytovacích služeb je umožnit účastníkům cestovního ruchu přenocování nebo přechodné ubytování mimo místa jejich trvalého bydliště, včetně uspokojení dalších potřeb, které s přenocováním nebo přechodným ubytováním úzce souvisejí.“ **Orieška, J. (1996) [3]**

Turistický region Broumovsko nabízí příchozím turistům nespočetné možnosti, jak se pohodlně a levně ubytovat. Záleží pouze na návštěvníkovi, aby si zvolil druh ubytování jemu plně vyhovující.

Co se týče hromadných ubytovacích zařízení, jsou v oblasti k dispozici hotely, převážně s úrovní a rozsahem služeb třetí třídy (***). Dále tu najdeme velké množství příjemných penzionů většinou podomácku zařízených, nechybí tu levné turistické ubytovny ani chatové osady. Pro milovníky stanování či karavaningu je zde vyhrazeno několik míst, kde je možné kempovat.

Pokud návštěvníci preferují spíše individuální formy ubytování, mohou si vybrat z nabídky útulných chat či malebných chaloupek, které se dočasně pronajímají s celým vybavením.

6.2 Stravování

„Stravovací služby zabezpečují uspokojování základních potřeb výživy účastníků cestovního ruchu během jejich přepravy i pobytu v cílovém místě“.

Návštěvníci Broumovska mají poměrně velké možnosti výběru hostinského zařízení. Téměř na každém rohu se nachází pohostinství, jež zabezpečuje základní i doplňkové stravování. Pokud je zákazník náročnější a vyžaduje širší sortiment pokrmů může navštívit jednu z mnoha místních restaurací, které bývají často součástí hotelů popř. penzionů. V turisticky vytížených lokalitách je možné se rychle občerstvit také v kioscích. Občerstvení v podobě různých barů, vináren a kaváren se vyskytují většinou pouze ve větších centrech (městech), to platí i o specializovaných restauracích (např. pizzerie).

6.3 Dopravní služby

Viz. dopravní dostupnost oblasti, spadá do kompetence veřejného sektoru.

6.4 Informační služby

V současné době v oblasti Broumovska působí 5 informačních center, jež poskytují přichozím informace o turistickém regionu (přírodní zajímavosti, kulturní památky, výlety do okolí apod.) a částečně i o polském příhraničí. Nabízejí přehled možností ubytování a stravování v oblasti, vyhledávají jízdní spoje, informují o různých kulturních a sportovních akcích a v neposlední řadě prodávají turistické mapy a cyklomapky, průvodce a pohlednice a poskytují propagační materiál.

6.5 Doprovodné služby související s vybranými outdoorovými aktivitami

6.5.1 Průvodcovské služby

Tyto služby jsou profesionálně zajištěny pouze v turisticky vytížených lokalitách jako jsou např. Adršpašsko–teplické skály. V ostatních částech Broumovska tyto služby běžně nabízené nejsou, ale působí zde několik místních soukromníků, kteří tyto služby individuálně poskytují.

6.5.2 Činnost instruktorů různého zaměření

V oblasti funguje horolezecká škola v Adršpachu, která nabízí horolezecké kurzy pro pokročilé i začátečníky. Působí zde i další individuální akreditovaní instruktoři nejen horolezectví, ale i cyklistiky.

6.5.3 Půjčovny kol a horolezeckého vybavení

Půjčování kol bývá součástí doprovodných služeb skoro všech hotelů a penzionů v oblasti. Oficiální půjčovny horolezeckého vybavení se v oblasti nevyskytují.

6.5.4 Úschovny kol, zavazadel

Tyto služby jsou zajišťované většinou ubytovacími zařízeními, které poskytují i stravovací služby a návštěvníci se u nich během svých cest často zastavují na pokrm. Úschovny zavazadel bývají i na zastávkách Českých Drah.

6.5.5 Prodejny s outdoorovým sortimentem

Nejvýznamnější prodejnou je **Red Point** v Teplicích nad Metují, která nabízí jednak oblečení, batohy a výstroj pro horolezce, dále různé vybavení pro kempování od spacích pytlů až po čelové svítilny, ale také jízdní kola a cyklo-doplňky. V Broumově se nachází prodejna **Rejoice**, která má ve své nabídce především outdoorové oblečení. A v neposlední řadě je možné zavítat do kamenného obchodu **Doldy ruksaky**, který prodává zejména batohy různých velikostí.

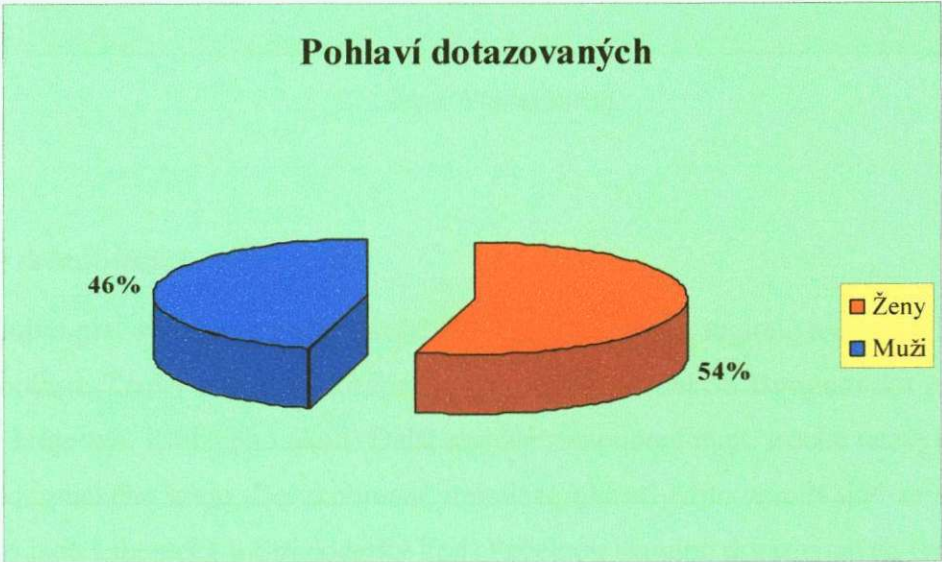
7 Analýza dotazníkového šetření

Úvodní informace týkající se dotazníkového šetření jsou uvedeny v metodice práce (viz. kap. 2.2). Výstupy dotazníkového šetření jsou přehledně prezentovány v následující části.

Profil účastníků

Pohlaví:

Z celkového počtu dotazovaných tvořily 54% osoby ženského pohlaví a zbylých 46% muži, což můžeme považovat za relativně vyrovnané rozložení. Je nutné uvést, že poměrné zastoupení mužů a žen se lišilo ve způsobu dotazování. V dotazování, které se realizovalo pomocí internetových stránek převažovaly osoby ženského pohlaví, naopak v osobním dotazování projevíli ochotu odpovídat převážně muži.

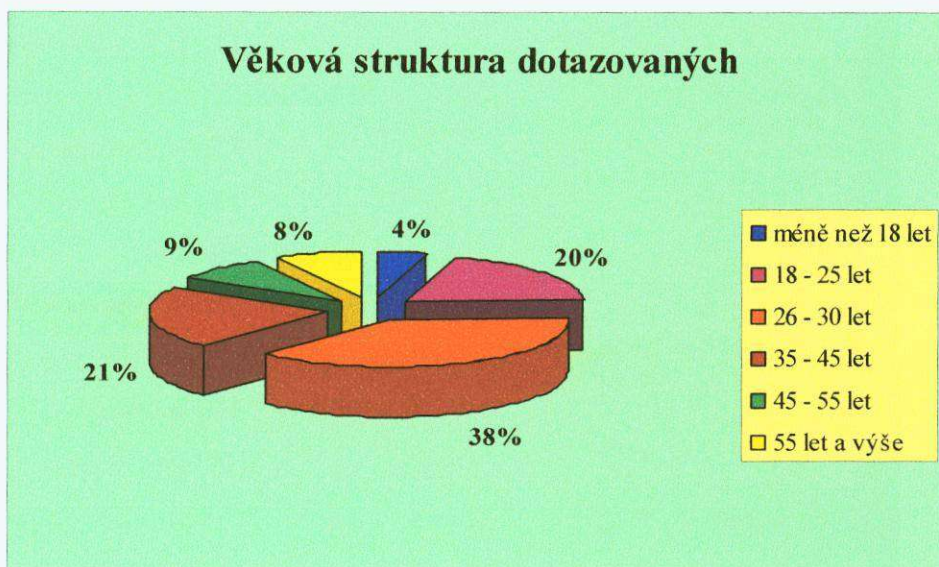

Zdroj: Vlastní šetření

Věk:

Snahou bylo oslovit všechny věkové skupiny návštěvníků. Graf ilustruje, že nejpočetnější skupinu (38%) tvoří osoby ve věku 26 – 30 let, což značí, že největší zájem o zmíněnou

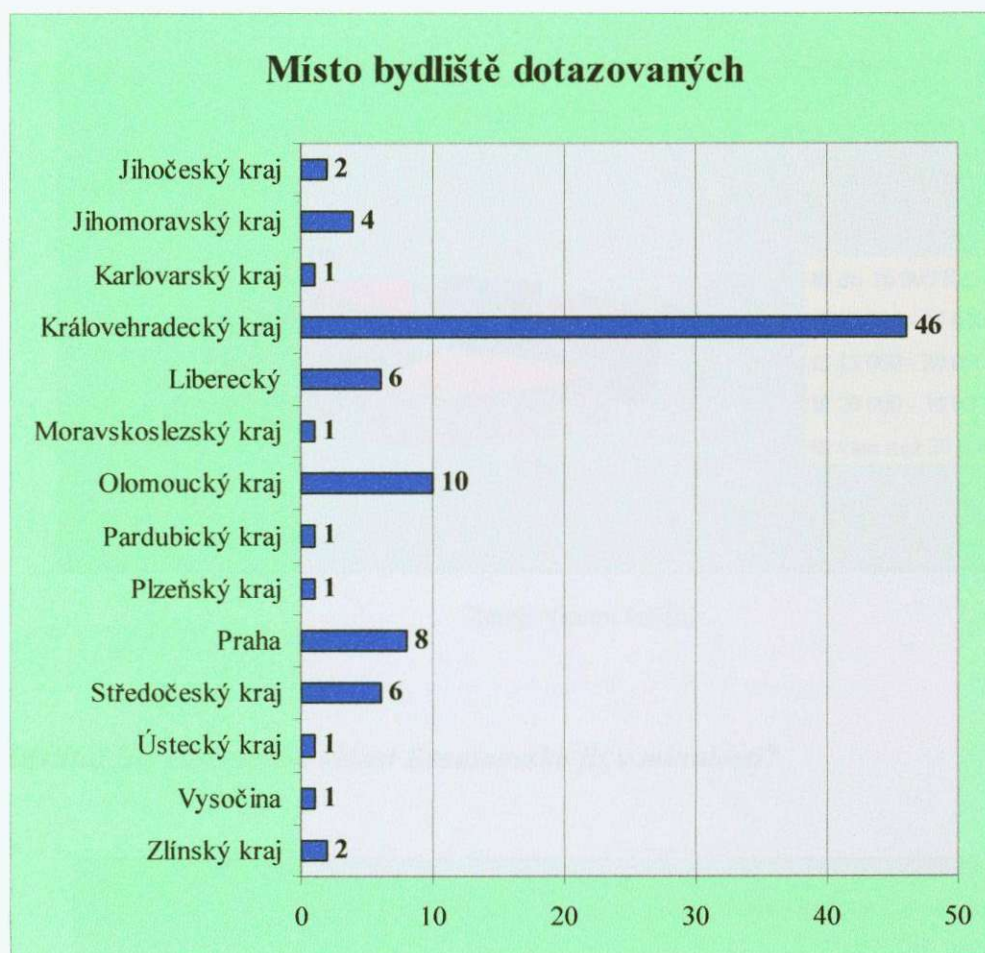
destinaci mají právě mladí lidé, kteří mají chuť navštívenou oblast poznávat a věnovat se zde vybraným outdoorovým aktivitám. Další celkem procentuelně vyrovnané věkové kategorie představují lidé ve věku 35 – 45 let (21%) a 18 – 25 let (20%). Také zbylé tři věkové skupiny jsou, co se týče zastoupení, poměrně vyrovnané. 9% čítají respondenti ve věku 45 -55 let, 8% reprezentují dotazovaní ve věku 55 let a výše. Do zbylých 4% spadá populace mladší 18 let.

Zdroj: Vlastní šetření

Místo bydliště dotazovaných

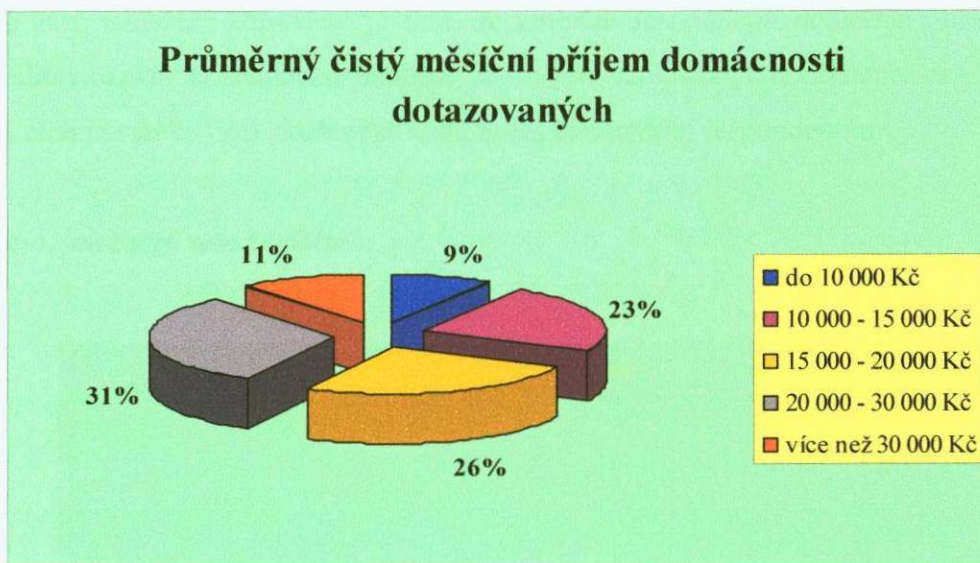
Následující graf zobrazuje počty návštěvníků z jednotlivých regionů a ukazuje rozlehlost spádové oblasti. Téměř polovina dotazovaných přijíždí do oblasti Broumova z Královéhradeckého kraje tzn. z blízkého okolí. Další nemalé zastoupení mají, trochu nezvykle, návštěvníci z Olomouckého kraje. Do zkoumané turistické oblasti často zamíří lidé ze sousedních krajů jako jsou Liberecký a Středočeský kraj. Početnou skupinu dotazovaných tvoří také obyvatelé Prahy a přilehlého okolí, kteří jsou ochotni cestovat za čerstvým vzduchem a krásnou přírodou i do vzdálenějších krajín. Návštěvníci z ostatních krajů netvoří nijak markantní skupiny.

Zdroj: Vlastní šetření

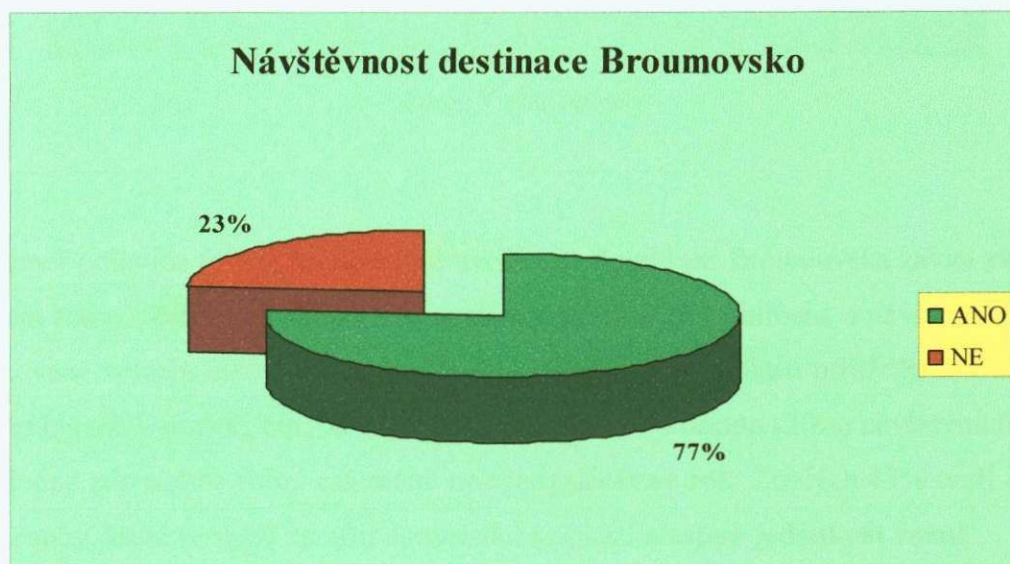
Průměrný čistý měsíční příjem domácnosti

Zmíněný dotaz byl do dotazníku začleněn s konkrétním záměrem. Důvodem bylo zjistit, zda měsíční příjem domácnosti, má či nemá rozhodující vliv na výběr destinace a jednotlivých druhů outdoorových aktivit, které lze v oblasti provozovat. Z grafu je patrné, že se jednotlivé příjmové skupiny od sebe výrazně procentuelně neliší. Z celkové počtu osob je nejpočetnější kategorie 20 000 – 30 000 Kč (31%). Zmíněný příjem je v České republice spíše výjimkou. Dále pak následují kategorie 15 000 – 20 000 Kč (26%) a 10 000 – 15 000 Kč (23%). Zbylé dvě příjmové skupiny jsou o něco méně procentuelně zastoupené. Můžeme tedy usoudit, že výše disponibilních finančních prostředků nemá výrazný vliv na volbu zkoumané turistické destinace, ani na provozování jednotlivých činností a sportů v přírodě.

Zdroj: Vlastní šetření

1. Navštívil(a) jste turistickou oblast Broumovsko již v minulosti?

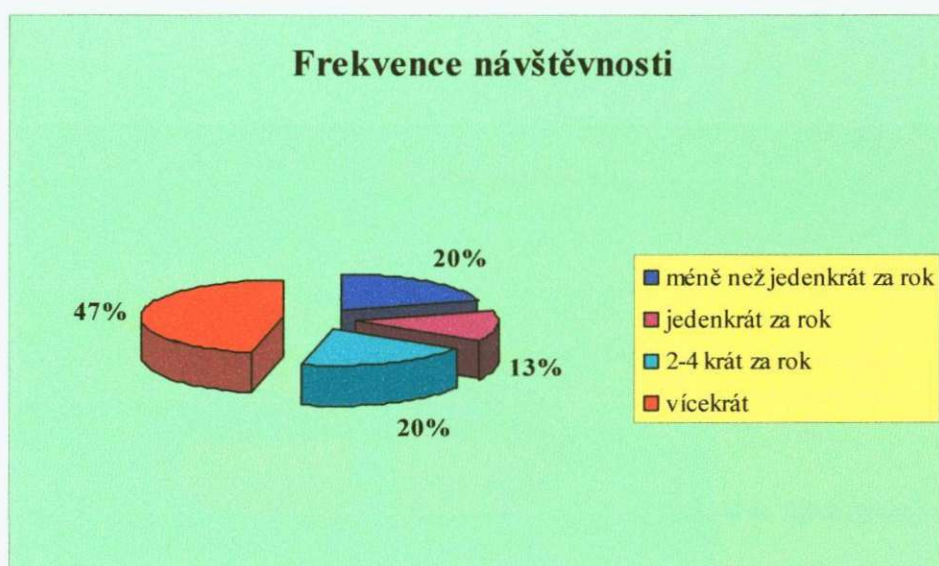

Zdroj: Vlastní šetření

V provedeném dotazníkovém šetření bylo zjištěno, že většina dotazovaných (77%) navštívila zájmovou oblast již v minulosti a neustále se sem vrací z různých důvodů, které budou zmíněny v následující části analýzy. Pouhých 23% respondentů odpovědělo, že do zmíněné destinace dosud nezavítali. Mnoho z nich však při osobním dotazování konstatovalo, že se jim oblast Broumovska velice zamlouvá. Pro tuto skupinu dotazovaných byl do-

tazník v této části uzavřen. Důvodem je fakt, že zmínění respondenti nemohou objektivně posoudit kvalitu, rozsah či strukturu nabízených služeb vzhledem k neexistenci zkušeností z předcházejících návštěv. Tyto zkušenosti však nechybí ostatním respondentům.

2. *Pokud ano, jak často sem zavítáte?*

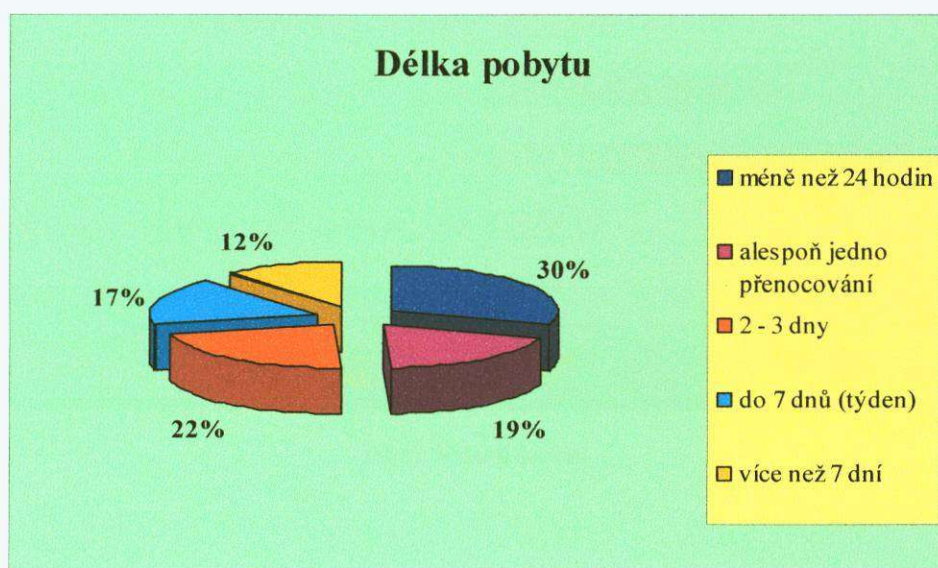
Zdroj: Vlastní šetření

Téměř polovina (47%) respondentů uvedla, že do oblasti Broumovska zavítá **vícekrát** během roku, z čehož lze usoudit, že destinace je turisticky oblíbená a návštěvníci se sem opakovaně vrací. 20 % dotazovaných odpovědělo, že do oblasti přijíždějí **2-4 krát za rok** a to hlavně v sezóně, tzn. od května do října. Stejně procento (20%) návštěvníků se však rozhodne zde strávit volný čas **méně než jedenkrát za rok**. Zbýlých 13% tvoří dotazované osoby, které se snaží zamířit do turistické oblasti **alespoň jedenkrát ročně**.

3. *Jak dlouho se zde většinou zdržíte?*

Graf naznačuje, že vymezené časové skupiny charakterizující délku pobytu v oblasti jsou procentuelně vyrovnané. Z toho lze usoudit, že každý návštěvník se o délce pobytu rozhoduje na základě svých priorit. Někomu se na Broumovsku líbí, chce poznat všechna jeho zákoutí a třeba se zde i sportovně vyžít, v tom případě zvolí delší pobyt. Některým návštěvníkům stačí pouhý výlet, kdy mají možnost nasát zdejší atmosféru, poté se však rádi vrátí do místa svého trvalého bydliště. Tito účastníci, v terminologii cestovního ruchu tzv. výletní-

ci, tvoří nejpočetnější skupinu (30%). Turisté, kteří se v oblasti zdrží na **2-3 dny** představují 22% z celkového počtu všech dotazovaných. Osoby, které v oblasti **přenocují alespoň jednou** zastupují 19% z celku. 17% respondentů odpovědělo, že v destinaci tráví obvykle týden (**do 7dnů**). Ještě méně dotazovaných (12%) uvedlo, že zde pobývají **více než 7 dní**. Z odpovědí respondentů je tedy zřejmá jejich tendence k preferování krátkodobých volnočasových aktivit

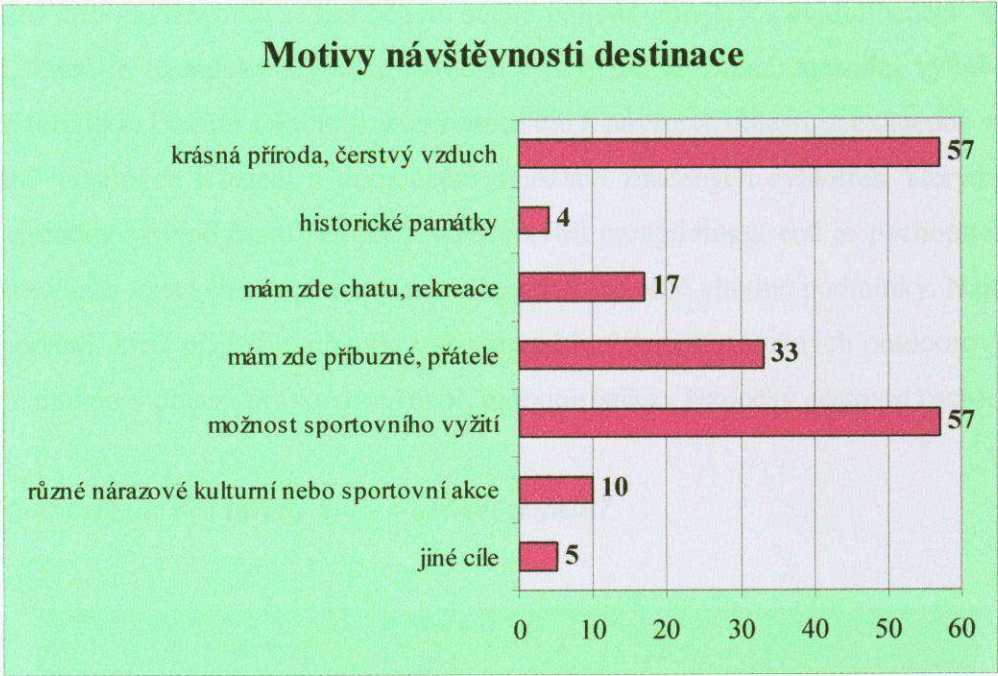

Zdroj: Vlastní šetření

4. Co vás do této oblasti přivádí?

Zmíněná otázka byla koncipována tak, aby respondenti mohli označit současně více odpovědí. Důvodem je předpoklad, že k návštěvě je může motivovat více faktorů. Dotazníkové šetření prokázalo, že turistická oblast Broumovsko je hojně navštěvovaná zejména pro svou neporušenou, rozmanitou přírodu a také čerstvé ovzduší. Tyto přírodní podmínky přímo vybízejí k vykonávání různých outdoorových aktivit, a proto možnost sportovního využití představuje významný motivační faktor návštěvnosti destinace. Mnozí dotazovaní do oblasti pravidelně jezdí navštěvovat příbuzné a přátele, nebo se zde zdržují a rekreují ve svých chatách a chalupách. Další, avšak už méně početnou skupinu, tvoří návštěvníci vyhledávající různé kulturní či sportovní akce pořádané na Broumovsku. Minimum respondentů přijíždí za historickými památkami, což je pravděpodobně způsobeno jejich ne příliš velkou význam-

ností. Nemůžeme však opomenout i dotazované, kteří přijíždějí z jiných než uvedených důvodů. Jinými cíli může být např. práce nebo zájem fotografovat ve zdejší lokalitě

Zdroj: Vlastní šetření

5. Pokud přijíždíte z důvodu sportovního vyžití, o jaké druhy sportu se jedná?

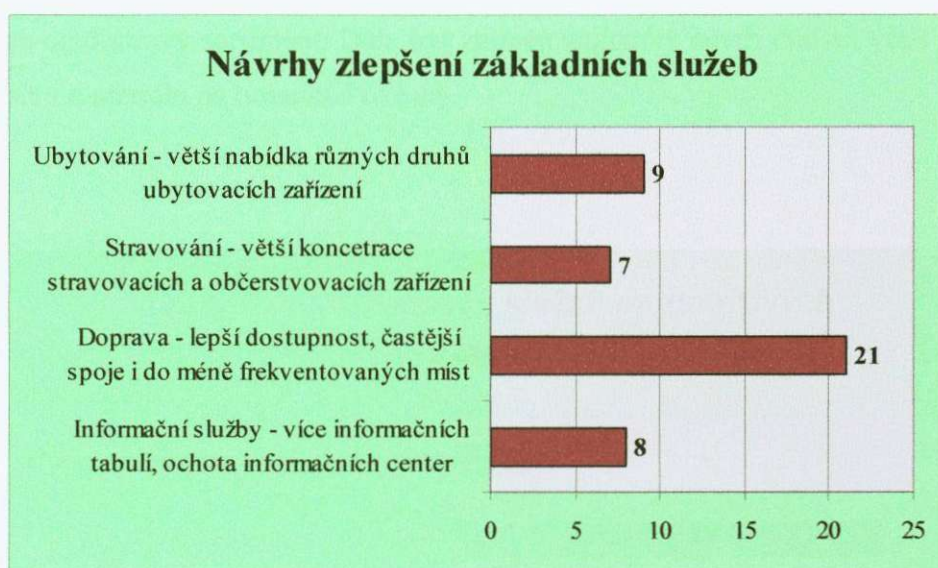

Zdroj: Vlastní šetření

Také u otázky č. 5. si respondenti mohli vybrat z více možností. Řada návštěvníků totiž kombinuje při jedné návštěvě více venkovních aktivit.

Broumovsko má optimální předpoklady pro realizaci výše zmíněných outdoorových sportů. Převážná část návštěvníků se jim během svého pobytu věnuje. Za nejoblíbenější sportovní aktivitu, která je technicky nejméně náročná a nevyžaduje žádné speciální vybavení, byla označena turistika. Dalším faktorem, který motivuje k návštěvě oblasti je existence výjimečných terénů vhodných k lezení a nespočetné množství značených cyklotras, kterými je Broumovsko protkáno. Méně často přijíždějí turisté kvůli paraglidingu, což je pochopitelné, protože pro tento druh leteckého sportu nejsou v oblasti dostatečně vhodné podmínky. Najdou se i tací respondenti, kteří přijíždí z důvodu vykonávání jiných než zmíněných outdoorových sportů, které je možno v oblasti provozovat (např. hippoturistika - jezdecký cestovní ruch).

6. Které základní služby pro turisty byste v oblasti zlepšili?

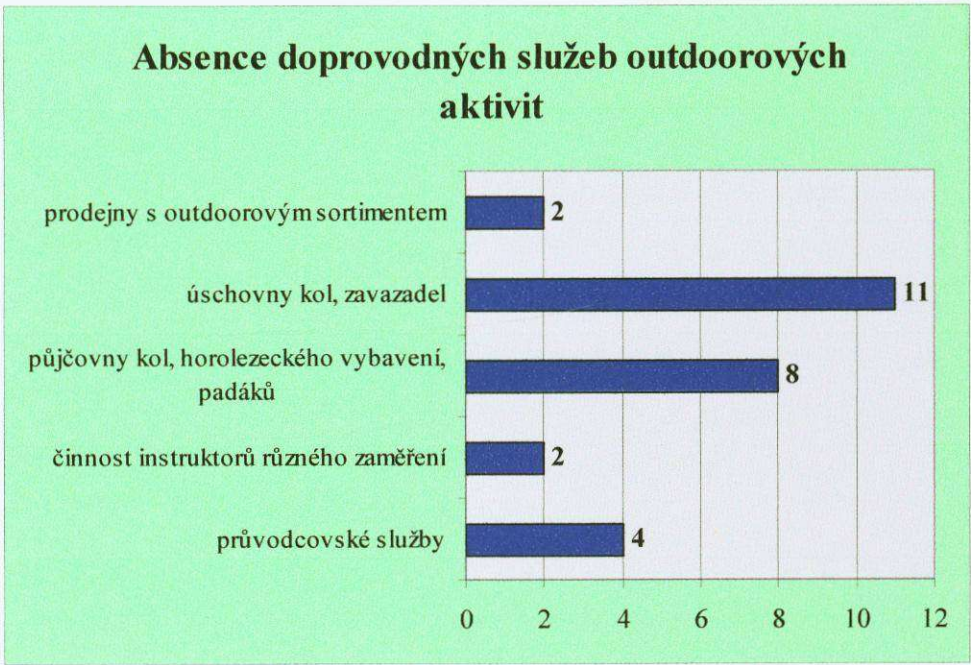
Zdroj: Vlastní šetření

Zmíněnou otázku je nutné vyhodnotit dvěma způsoby. Související graf byl vytvořen na základě podkladů z dotazníků umístěných na internetu, kde měli respondenti možnost výběru, tzn., že mohli označit více odpovědí. Na stejnou otázku však odpovídali i návštěvníci, u kterých probíhalo osobní dotazování. Jim byla otázka podána jako otevřená a výsledky z ní jsou brány spíše jako zajímavé postřehy. Značné množství dotazovaných není spokojeno s dopravní dostupností oblasti. Výrazně méně návštěvníků by uvítalo větší nabídku různých

druhů ubytovacích kapacit. Několik respondentů by si přálo umístit v oblasti více informačních tabulí. V neposlední řadě by respondenti, věnující se zejména cykloturistice, nadšeně přivítali na svých cestách větší množství stravovacích a občerstvovacích zařízení. Dalším zajímavým postřehem dotazovaných je nedostatek toalet na místních turistických okruzích, což znepříjemňuje pobyt návštěvníkům a také to má neblahý vliv na samotné přírodní prostředí.

7. Které doprovodné služby související s vaší outdoorovou aktivitou tu postrádáte?

Následující graf prezentuje opět pouze výsledky z dotazování prostřednictvím internetu. Nejvíce návštěvníkům v oblasti chybí úschovny kol a zavazadel. Mnoho dotazovaných by uvítalo, kdyby měli možnost si kola a horolezecké vybavení půjčit na místě a nemuseli je složitě dopravovat. Existuje i několik zajímavých lokalit, kde nefungují průvodcovské služby a mnoho respondentů by mělo zájem tyto služby využít. Někteří z návštěvníků by se rádi teoreticky i prakticky přiučili od instruktorů různého zaměření a jiní by v oblasti uvítali více prodejen nabízejících outdoorový sortiment. Dále byl zmíněn zajímavý návrh umístit větší počet laviček z přírodního materiálu na turistické okruhy.

Zdroj: Vlastní šetření

7.1 Závěry vyplývající z dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření odhalilo, že Broumovsko je oblíbenou destinací pro provozování outdoorových aktivit, bez ohledu na měsíční příjem, a mnoho návštěvníků se sem opakovaně vrací. Někteří z nich však hodnotí nabídku služeb jako nekompletní, čímž se otevřel prostor pro diskusi o možných zlepšeních. Zmínění návštěvníci mají přímý ekonomický vliv na tuto oblast v podobě získaných příjmů (při svých aktivitách spotřebovávají služby, vynakládají určitou sumu finančních prostředků), část těchto příjmů by tedy logicky měla být vynaložena na stálé zlepšování stávající situace, z důvodu spokojenosti současné klientely a přilákání klientely nové. Nutné je však konstatovat, že špatnou dopravní dostupnost nemohou řešit sami provozovatelé služeb, tento problém spadá do kompetence veřejného sektoru. Rozšiřování služeb by však mělo být prováděno šetrně, vzhledem k přírodnímu bohatství destinace, protože vykonávání outdoorových aktivit je přímo závislé na jeho existenci. Preferencí marketingových aktivit, zaměřených na propagaci lokality, by mělo být vyzdvihnutí venkovského cestovního ruchu jako šetrné složky cestovního ruchu.

8 Návrhy produktů rozvoje oblasti Broumovsko

Potenciál rozvoje Broumovska představuje cestovní ruch, který úzce souvisí s vybranými outdoorovými aktivitami vázanými na specifické přírodní prostředí.

Orientace na horolezectví

Jako nejperspektivnější, z hlediska možností rozvoje a nalákání dalších vyznavačů, se jeví horolezectví resp. skalní lezení, které má v oblasti ideální podmínky a může tak v tomto směru bezesporu konkurovat podobným turistickým destinacím. Z tohoto důvodu by bylo vhodné zaměřit se na rozvoj zázemí pro zmíněný druh sportu. Například v blízkosti skalních měst založit horolezecké školy, které by poskytovaly horolezecké kurzy a semináře. Pro účely zmíněných horolezeckých škol by se vyplatilo zde vybudovat i zastřešené umělé lezecké stěny, které by mohly být využívány v případě nepříznivého počasí. V oblasti chybí půjčovny horolezeckého vybavení, lze je tedy rozhodně doporučit. Není tu ani mnoho prodejen s horolezeckým sortimentem, proto je třeba se zaměřit na jejich rozšíření. Lákadlem vyznavačů tohoto sportu by mohly být i různé horolezecké akce (jako např. již zmíněný horolezecký filmový festival) a třeba i různé závody ve skalním lezení apod. V rámci doprovodných programů na těchto akcích by se mohly horolezecké školy prezentovat, podávaly by informace o svých kurzech a seminářích a nepřímo tak získávaly své klienty.

Orientace na MTB

Oblast má též ideální podmínky pro jízdu na horském kole, a proto i tato outdoorová aktivita má značný potenciál rozvoje. Nutnou součástí zázemí pro rozvoj zmíněného sportu by byly půjčovny, úschovny a servis kol. V oblasti se naskýtá možnost vybudovat trasu vhodnou jen pro MTB, která by byla opatřena časomírou a přilákala tak větší množství nadšenců. Už nyní se zde pořádají závody na horských kolech s mezinárodní účastí, jsou však většinou profesionální záležitostí, a tak by nebylo marné uspořádat i závody pro běžné vyznavače MTB.

Orientace na venkovský CR a hippoturistiku

Významnou část cestovního ruchu v oblasti by mohl tvořit též venkovský cestovní ruch, který je šetrný k přírodnímu prostředí. Broumovsko čítá velké množství farem a statků, kde by se dalo uvažovat o jejich možném začlenění do nabídek ubytování a dalších poskytovaných služeb souvisejících s venkovským CR. Zde se nabízí i možnost rozvoje hippoturisti-

ky jako další outdoorové aktivity, jež by zajisté přilákala mnoho zájemců, kteří si přejí poznat okolní krajinu z koňského hřbetu.

Propagace regionu

Propagace regionu by tedy mohla být zaměřena zejména na zmíněné outdoorové aktivity a venkovský cestovní ruch. Důležitou roli by měla hrát již existující turistická informační centra, která by přehledně informovala o možnostech vyžití v oblasti a nabídkách různých služeb souvisejících s pobytem v regionu. Nemělo by se opomínat na přeshraniční spolupráci ve sféře cestovního ruchu zaměřenou na Kladské pomezí. Důležitá je také prezentace regionu v zahraničí prostřednictvím České centrály cestovního ruchu.

9 Závěr

Broumovsko představuje oblast, která stále trpí mnoha neduhy sudetského pohraničí a podhorského kraje: např. odlivem mladých vzdělaných lidí a obecně nízkou průměrnou vzdělaností, uzavíráním drobných průmyslových podniků, problémy zemědělského hospodaření a ponechávání pozemků ladem, klesající dopravní obslužností (zejména železniční) aj. Avšak v posledních letech region zaznamenává značný rozvoj cestovního ruchu a mnozí místní představitelé ho považují za nejslibnější ekonomickou základnu. Pro místní obyvatele znamená nové pracovní příležitosti (ve službách cestovního ruchu) a přináší regionu příjmy, které jsou často využívány pro jeho další rozvoj.

Dlouhá izolace oblasti (asi 40 let) se tak paradoxně stala také její konkurenční výhodou co do jedinečnosti a neporušenosti přírodního bohatství. To se stalo příčinou zájmu mnoha turistů, kteří tuto oblast dnes hojně navštěvují. Podstatný motiv návštěvnosti však představují možnosti provozování vybraných outdoorových aktivit, kterým tento ráz krajiny přímo vyhovuje. Hlavní proud návštěvníků je proto tvořen vyznavači daných sportů mezi než patří zejména pěší turistika, cykloturistika a horolezectví. Zmíněné způsoby aktivně tráveného volného času zde mají svou dlouholetou tradici (zejména pěší turistika a horolezectví), ale zároveň neustávají ve svém rozvoji (např. rozšiřování turistických tras, horolezeckých cest, tvorba nových cyklotras a cyklostezek). V souvislosti s vykonáváním těchto aktivit se v oblasti rozšiřují služby v cestovním ruchu, které zajišťují komfort a pohodlí příchozím návštěvníkům a uspokojují jejich potřeby. Ne všechny služby jsou však příchozími hodnoceny jako kvalitní a dostačující, některé doprovodné služby tu dokonce chybí (např. půjčovny horolezeckého vybavení). Za slabinu oblasti lze považovat též špatnou dopravní dostupnost, která komplikuje dopravu návštěvníkům. Její zlepšení však spadá do kompetence veřejného sektoru, a proto nelze počítat s rychlým vypořádáním se se zmíněnou situací. Rozšiřování ostatních služeb by však mělo probíhat s ohledem na přírodní prostředí, na jehož existenci je závislý rozvoj outdoorových aktivit. Zde se nabízí vhodná propagace šetrného cestovního ruchu (venkovského CR), který poskytuje prostor rozvoji dalších outdoorových aktivit v oblasti, např. hippoturistiky a je ohleduplný k přírodnímu bohatství kraje.

10 Summary

Broumovsko presents the region still suffering from a lot of maladies of the Czech-German border area and mountainous region: for example outflow of young well-educated people and generally low level of education, closing down of small industrial companies, problems of agricultural economy and the land lain fallow , decreasing of traffic service (especially railway traffic service), and so on. However, over the last years the region has noted a considerable development of tourism and it is considered to be the most promising economical background by many local representatives. It means the new work opportunities (in tourism service) for the local inhabitants as well as it bring income which is often used for further development of the region.

Long isolation of this area (about 40 years) has become paradoxically its competitive advantage in case of unique and undamaged natural riches. It is the reason of interest of a lot of tourists visiting this region these days. Major motive for visiting is still the opportunity to pursue selected outdoor activities that perfectly suit this land character. Therefore, the main stream of visitors is formed out of devotees of such sports as walking, cycling and mountain climbing. Those mentioned ways of actively spent free time, especially walking and climbing, have got a long tradition and on the other side they have been still developing here through expansion of the tourist routes, mountain climbing paths, creating of the new cyclo-routes and cyclo-paths. In connection to these activities tourism service has been expanding in this area. It provides the coming visitors with the comfort and satisfaction of their needs. However, the visitors do not value all services as high quality and sufficient. Some of the support services are even missing here (for example lending office of mountain equipment). The bad traffic ceiling, which complicates the visitors' transport, is one of the weak points of this area. Its improvment belongs to the public authorities and therefore, to count with the fast solution of this situation is impossible. However, the other services expansion should proceed with regard to the natural environment on existence of which the development of outdoor activities depend. And this is a chance for suitable promotion of considerate tourism (country tourism), which gives this region the space for the development of further outdoor activities, such as hippo tourism, and which is careful to the natural riches of this area.

Key words: tourist district Broumovsko, regional development, summer outdoor activities, mountain-climbing, walking, cyclotourism

11 Seznam použité literatury a internetových zdrojů

- [1] PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J.: Výkladový slovník cestovního ruchu. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002
- [2] ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J.: Geografie cestovního ruchu. Praha: UK v Praze, 2002. ISBN 80-246-0172-9
- [3] ORIEŠKA, J.: Technika služeb cestovního ruchu. Praha: IDEA SERVIS, 1996. ISBN 80-85970-11-2
- [4] NEUMAN, J. a spol.: Turistika a sporty v přírodě. Praha: Portál s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-391-9
- [5] <http://www.climbingschool.cz/horolezectví.pdf> (18. 03. 2007) - Horolezecká škola Climb On (18. 3. 2007)
- [6] HRALA, V.: Geografie cestovního ruchu. Praha, IDEA SERVIS, 2002
- [7] <http://www.obcebroumovska.cz/prb/swot.php/> - DSO Broumovsko (19. 3. 2007)
- STRÍDA, M., DIBELKOVÁ, I. a spol.: Broumovsko (Průvodce po České republice). Praha: Olympia, 2003. ISBN 80-7033-679-X
- LUKAVSKÝ, S.: Horolezecký průvodce Adršpašské skály. Náchod: JUKO, 2002. ISBN 80-86213-13-7
- PODHORSKÝ, M.: Góry Stolowe, Broumovská vrchovina (Nejkrásnější turistické trasy). Praha: Freytag & Berndt, 1997. ISBN 80-85822-30-X
- PROCHÁZKA, V.: Základy horolezectví. Praha: Olympia, 1975

- <http://www.mmr.cz/> - Ministerstvo pro místní rozvoj
- <http://www.czso.cz/> – Český statistický úřad
- <http://www.kr.kralovehradecky.cz/> - Krajský úřad Královehradeckého kraje
- <http://www.broumovsko.cz/> - Oficiální stránky regionu Broumovsko
- <http://www.broumovsko.schkocr.cz/> - Správa CHKO Broumovsko
- <http://www.obcebroumovska.cz/> – Dobrovolný spolek obcí Broumovsko
- <http://www.broumov.net/> - Oficiální stránky města Broumova
- <http://www.adrspassko-a-broumovsko.turistik.cz/> - Turistický server pro danou oblast
- <http://www.skalyadspach.cz> – Oficiální stránky turistické lokality
- <http://www.cot.cz/> - Internetová podoba časopisu COT Business
- <http://www.outdooring.cz/> - Stránky zaměřené na různé outdoorové aktivity

- <http://www.caramba.cz/page.php?PgID=37/> - Stránky s užitečnými odkazy na horolezectví a jiné outdoorové aktivity
- <http://www.nakole.cz/> - Stránky zaměřené na cyklistiku, cykloturistiku a cestování na kole
- <http://www.lezec.cz/> - Užitečné stránky týkající se horolezectví
- <http://www.turistika.cz/> - Přínosné stránky zaměřené na turistiku
- <http://www.skyfly.cz/> - Informační server pro paraglidisty
- <http://www.ubytování.cz/> - Server infomující o různých možnostech ubytování
- <http://www.supermapy.centrum.cz> – Mapový server

12 Seznam příloh

- [1] Mapa detailního vymezení Broumovska
- [2] Výlety v okolí Adršpachu
- [3] Výlety v okolí Teplic nad Metují
- [4] Výlety v okolí Police nad Metují
- [5] Výlety v okolí Broumova
- [6] Obrazy z Broumovska
- [7] Dotazníkový formulář pro osobní dotazování

Příloha [1]

Mapa detailního vymezení regionu Broumovsko

LEGENDA:

OBCE S POVĚŘENÝM OBECNÍM ÚRADEM

- Broumov
- Teplice nad Metují
- Trutnov
- Hronov
- Police nad Metují

Příloha [2]

Výlety v okolí Adršpachu

TURISTICKÉ ZAJÍMAVOSTI

Křížový vrch (667 m.n.m.) na vyhlídce stoupá **Křížová cesta** se čtrnácti litinovými deskami zasazenými ve skále. Na vrcholku se nachází železný kříž, který pochází z roku 1857. Na pískovcovém podstavci jsou reliéfy sv. Anny, Josefa a Jana Nepomuckého.

Zřícenina hradu Adršpach, který je poprvé zmíněn v Majestas Carolina Karla IV jako královské zboží. V roce 1359 patřil hrad Albrechtu ze skalice. Po roce 1363 koupil Adršpach Hynek z Náchoda, jinak z Dubé.

VÝZNAMNÉ PAMÁTKY

Umlaufův statek, hrázdný dům, který patří mezi nejhezčí domy v obci, je významnou stavební památkou. Umlaufova rodina vlastnila tento statek více než dvě století. Adršpašský kronikář Anton Tölg napsal roku 1935 nápis na lomenici domu, pocházející z konce 17. století.

Adršpašský zámek je renesanční a byl postaven v letech 1577 – 1580 Adamem Bohdaneckým z Hodkova.

Nejvyšší útvar Adršpašských skal se jmenuje „Milenci“ a je vysoký 103 metry. Tuto skálu najdete jednoduše podle vlajky na vrcholu.

Informační centrum Adršpach
Dolní Adršpach čp. 26
549 57
Tel: +420 491 586 012

www.adrspach.cz , www.skalyadrspach.cz
e-mail: adrspach.info@c-box.cz

Upozornění pro cyklisty:
Adršpašské skály jsou součástí Národní přírodní rezervace a proto je vjezd na kole přísně zakázán!!!

ATRAKTIVNÍ MÍSTA ADRŠPACH A OKOLÍ

**Výlety
pro pěší i cyklisty**

UBYTOVÁNÍ

Hotel Lesní Zátíší	tel. 491 586 202
Ubytování Adršpach	
Majitel: p.K. Krecbach	tel. 491 586 011
Ubytování „U Kozárů“	tel. 491 586 027
	728 123 200
Ubytování „U studánky“	tel. 491 586 171
	777 636 400
Ubytování „U Peňáka“	tel. 606 256 251
Autokemp Bučnice	tel. 491581 387
	776 379 746
Chatový tábor Zdoňov	tel. 491 586 094
Ubytování V.Brož	tel. 499 897 177
	776 343 486
Pension Adršpach	tel. 491 586 102
	604 279 980
Pension Pod hradem	tel. 491 586 025
Pension Skalní mlýn	tel. 491 586 961 - 3
	604 431 996
Pension „U Bicanů“	tel. 491 586 059
	732 124 838

STRAVOVÁNÍ

Hotel Skalní Město	tel. 491 586 042
Hotel Lesní Zátíší	tel. 491 586 202
Restaurace Skalní Mlýn	tel. 491 586 961 - 3
Pension Adršpach	tel. 491 586 106
Restaurace Zámecká	tel. 732 582 684
Restaurace U Peňáka	tel. 491 586 033
Pohostinství	
U Tošovských	tel. 491 586 035

INSTITUTE

<i>Policie Teplice nad/Met.</i>	<i>tel. 491 581 333</i>
<i>Hasiči</i>	<i>tel. 150</i>
<i>Zdravotní záchranná služba</i>	<i>tel. 155</i>

TURISTICKÉ MOŽNOSTI – pěši

Dolní Adršpach – prohlídkový okruh skalním městem – Starozámecký vrch – Dolní Adršpach (popř. Křížový vrch)
Délka trasy 7,5 km (10,5 km)
Náročnost: střední
Zajímavosti na trase: zřícenina hradu Adršpach, Křížová cesta.
Občerstvení na trase: hospůdka „U Tošovských“, občerstvení u parkoviště před vstupem do skal.

Popis trasy: vstup do skal, prohlídka okruhu po zelené turistické značce, na tzv. Velkém náměstí přejít na značku žlutou, která vede po schodech k Velkému vodopádu (možnost projížděky na lodičce po skalním jezírku). Po této žluté značce je třeba vrátit se zpět na Velké náměstí na zelenou značku a po ní pokračovat za mostem dál až na konec tur.okruhu k Ozvěně. Tam odbočit vlevo a Havraním městem přejít na zn. červenou, která vede nůrně do kopce na zn. žlutou. Tento okruh je třeba obejít a po jeho absolvování se vrátit na červenou, která vás zavede zpět do Adršpachu. V případě, že budete mít ještě čas a chuť, určitě stojí za to procházka na Křížový vrch a zpět, vedoucí po žluté značce.

Dolní Adršpach – prohlídkový okruh skalním městem – Vlčí rokle – Teplické skály

Délka trasy: cca 13,5 km
Náročnost: střední
Zajímavosti na trase: velký vodopád, skalní jezírko, zřícenina hradu Střmen.
Občerstvení na trase: občerstvení u vstupu do skal.
Popis trasy: Dolní Adršpach vstup do skal, projít celý okruh po zelené značce, část zeleného okruhu od rozcestí před Homolí cukru až po Velké náměstí projít ještě jednou (cca 1 km), přejít na zn. žlutou, vystoupat k Adršpašskému jezírku a nechat se svést na lodičce. Dále pokračovat po žluté značce Vlčí roklí do Teplických skal, asi po 1 km odbočit vpravo na modrou a po modré zn. projít Teplické skalní město.

TURISTICKÉ MOŽNOSTI - cyklo

Dolní Adršpach – Zdoňov – Buková hora – Verneřovická studánka – Nové Dvory – Teplice nad Metují

Délka trasy: cca 14 km
Náročnost: střední
Zajímavosti na trase: kříž smíření na Bukové hoře
Občerstvení na trase: pension St. Florian, nebo na náměstí v Teplicích nad Metují.
Popis trasy: z Dolního Adršpachu po silnici do Zdoňova, pokračovat Zdoňovem až ke státní hranici, kde je tábor tzv. Loděnice, cca 400 metrů před st. Hranici odbočit vpravo a pokračovat po žluté zn. přes Bukovou horu až k Verneřovické studánce. Dále po červené zn. až na Nové Dvory a odtud do Teplic nad Metují.

Adršpach – Jiráskovy skály – Teplice nad Metují, Kamenec – Adršpach (trasa č. 4036)

Délka trasy: cca 20 km
Náročnost: střední
Zajímavosti na trase: zříceniny hradů Adršpach a Skály.
Občerstvení na trase: rest. Zámeček skály, občerstvení u vstupu do Teplických a do Adršpašských skal.
Popis trasy: od aut. Zastávky po červené značce směr Trutnov, před hospodou „U Tošovských“ odbočit vlevo a po červené značce dojet k Liščímu sedlu, tam přejít na žlutou zn. a po ní pokračovat až do Jiráskových skal. Odtud sjet po modré zn. na Kamenec přes sjezdovku a po červené značce pokračovat směrem do Teplických skal a dále až zpět do Adršpachu.

Příloha [3]

Výlety v okolí Teplic nad Metují

Teplické skály: pískovcové skalní město u Teplic nad Metují, spolu s Adršpašskými skalami patří k nejrozsáhlejším souvislým skalním masivům nejen v Čechách, ale i v celé střední Evropě, nádherné dílo přírody v podobě divokých skalních plošin, hřbetů, soutěsek a labyrintů skalních věží, kryté rozsáhlými lesními porosty, pestrou podhorskou a horskou květenou a zvířenou.

Hrad Střmen: zřícenina skalního hradu, postaven v polovině 13. století, patřil rodu, který měl ve znaku třmen, v roce 1348 připomínán jako královský pomezní hrad, zbořen roku 1447, zachovány jen nepatrné zbytky, které slouží jako vyhlídka (630 m), rozhled na Teplické skály, Vraní hory, Krkonoše, údolí Metuje.

Hrad Skály: zřícenina středověkého hradu, připomínáho poprvé roku 1393 jako sídlo Matěje Salavy z Lipy, rozbořen roku 1447, později v roce 1546 znovu obnoven Zikmundem a Bernardem z Čertoreje, zanikl na poč. 17. století.

Zámeček Skály: postaven kolem roku 1576 jako hospodářský dvůr, prošel několika úpravami, současnou podobu získal roku 1825, kdy byl přestavěn v empírovém stylu.

Čáp (786 m n. m.): rozhledový skalnatý vrch, nejvyšší bod oblasti Adršpašsko-teplických skal, panoramatický rozhled na Javoří hory, Soví hory, Broumovské stěny, Ostaš, Orlické hory, Jestřebí hory, Krkonoše, Vraní hory.

Buková hora: Kříž smíření – památník obětem odsunu německého obyvatelstva po druhé světové válce.

Zdoňov: kostel Sv. Trojice z roku 1384, přestavěn na konci 16. století, Kaple v Hrnčířském údolí z roku 1880, zřícenina poutního kostela Panny Marie na Svatém kopečku, hraniční přechod Zdoňov-Laczná.

Křížový vrch: zbytek tabulové plošiny, osamocené seskupení pískovcových bloků a kvádrů tvaru podkovy, původní název Rozsochatec, přírodní rezervace Křížová cesta, železný kříž z roku 1857 na pískovcovém podstavci s plastikami sv. Anny, Josefa a Jana Nepomuckého, ve skalních stěnách umístěny litinové reliéfy, představující Křížovou cestu, pochází ze 17. století, z vyhlídky na vrcholu výhled na Zdoňov a Krkonoše.

Dědov: vznik kolem roku 1406, četné roubené chalupy, pozdní barokní kaple sv. Anny z roku 1755.

Česká Metuje: vznik kolem roku 1406, u čp. 21 roste lipa srdčitá, zv. Berkova, s obvodem kmene 580 cm.

Restaurace Rybárna – Tel.: 491 581 392, 602 438 826
 Restaurace Vojtěch – Tel.: 491 581 435
 Restaurace Metuje – Tel.: 491 581 260
 Restaurace Kamínek – Tel.: 491 581 264, 602 308 328
 Hotel Orlik – Tel.: 491 581 025, 603 517 194

MEZINÁRODNÍ HOROLEZECKÝ FILMOVÝ FESTIVAL

Soutěžní přehlídka profesionálních a amatérských filmů zaměřených na horolezectví, sporty v přírodě a život v horách.
 Teplice nad Metují – každoročně poslední víkend v srpnu.

www.teplicenadmetuji.cz

e-mail: mhff@teplicenadmetuji.cz

CANNONDALE RALLYE SUDETY

Nejtěžší závod horských kol v České republice na trase dlouhé 120 km.

Teplice nad Metují – každoročně začátkem září.

prodejna Redpoint, Teplice nad Metují

www.redpointteam.cz

MAPY:

Klub českých turistů, č. 26: **Broumovsko, Góry Kamienne a Stolowe** (1: 50 000)

Vydavatelství ROSY a VKÚ Harmanec: **Adršpašsko-teplické skály a Ostaš** (1: 25 000)

Mapa Geodezie: **Adršpašské skály, Teplické skály** (1: 16 500)

SHOCART: **Kladským pomezím na kole i pěšky** (1: 100 000)

Upozornění!

Při návštěvě Teplic nad Metují a jejich okolí pamatujte nato, že se pohybujete na území CHKO Broumovsko a v NPR Adršpašsko-teplické skály. Věnujte proto pozornost všem informačním tabulím, které upozorňují na případná omezení a dodržujte pravidla platná pro ochranu přírody.

PĚŠÍ a CYKLISTICKÉ VÝLETY

TEPLICE NAD METUJÍ A OKOLÍ

Informační centrum Teplice nad Metují
 Horní 13, 549 57 Teplice nad Metují

Tel./Fax: +420 491 581 197

Mobil: +420 775 761 001

e-mail: info@teplickeskaly.com

www.teplickeskaly.com

www.teplicenadmetuji.cz

REGION
BROUMOVSKO
ČESKÁ REPUBLIKA

CYKLISTICKÉ VÝLETY:

Trasa č. 4020 Okruh Stolové hory
Adršpach - Wambierzyce - Adršpach
128 km, silniční značení - 64 km vede Polskem

Trasa: Dolní Adršpach - Zdoňov-Laczná (hraniční přechod) - Mieroszowskie Sciany - Mieroszów - mezinár. hr. přechod Starostin - Meziměstí - Hynčice - Olivětín - Broumov - Velká Ves - Otovice, mezinár. hr. přechod - Tlumaczów - Gajów - Radków - Ratno Dolne - Wambierzyce - Duszniki Zdrój, hr. přechod - Malá Čermná - Velké Poříčí - Hronov - Rokytňík - Turov - Bystřé - Stárvov - Dolní Vernéřovice - Jívka - Janovice - Hodkovice - Horní Adršpach - Dolní Adršpach

Náročnost: nízká

Trasa č. 4036 Kolem skal
Teplice nad Metují - Adršpašské skály - Teplice nad Metují
23 km, silniční značení

Trasa: Teplice nad Metují nám. - Teplické skály - Bučnice - Adršpašské skály - pod Starozámeckým vrchem - Liščí sedlo - Pod Čapím vrchem - Jiráskovy skály - Dolní Teplice

Náročnost: střední

Trasa: Teplice nad Metují - Dědov - Česká Metuje - Skály - Teplice nad Metují
19,1 km

Trasa: Teplice nad Metují - Dědov - Česká Metuje - Vlášenska - Čihadlo (na konci Vlášensky odbočka vpravo do zákazu vjezdu motorových vozidel na křižovatce s odbočkou vlevo do Stárvova, rovněž do Horních Vernéřovic) - Skály - Teplice nad Metují (po žluté zn.)

Náročnost: střední

Po „stopách“ Cannondale Rallye Sudety
Teplice nad Metují - Zdoňov - Teplice nad Metují - Machov - Teplice nad Metují
Velké Sudety 123 km, stabilně značená

Trasa: Teplice nad Metují - Jiráskovy Skály (Bischofstein) - Pod Zvětralým vrchem - Kalousy - Adršpach - Zdoňov - Buková hora - Teplice nad Metují (30 km) - Vernéřovická studánka - Vernéřovice - Březová - přejezd silnice pod Honskými Pasy - Amerika - Pánova věž - U Václava - Na Malé straně - Suchý Důl - Slavný - Pod Zeleným hájkem - Vodní zámky - téměř Martinkovice - cesta pod Korunou - Čertovo sedlo - Řeňšný - Machov - Bor (pod vyhlídkou) - U vrtule - Závřichy - Žďárky - Vysoká Srbská - Nizká Srbská - Machov - Bělý - Police nad Met. - Suchý Důl - Hvězda - Pokov - Ostaš (hájovna) - Dědov - Javor - Jiráskovy Skály - Teplice nad Metují

Náročnost: velmi vysoká

Pro trasy vedoucí přes Polsko je třeba platný cestovní pas nebo občanský průkaz.

PĚŠÍ VÝLETY:

Prohlídkový okruh Teplické skály
Délka: 5,9 km

Od pokladny u vstupu do Teplických skal po modré turist. značce. Možnost pokračovat po žluté zn. Vlčí roklí do Adršpašských skal.
Zajímavosti na trase: výstup na zříceninu hradu Střmen.

Trasa: Teplice nad Metují - Vernéřovická studánka - Buková hora - Zdoňov - Křížový vrch - Dolní Adršpach
Délka: 14,7 km

Teplice nad Metují, náměstí - Vernéřovická studánka: červená turistická značka, Vernéřovická studánka - Buková

hora: žlutá zn., Buková hora - Zdoňov: špatně značená stezka vede kolem Božích muk a polní cestou až k hlavní silnici, Zdoňov - Dolní Adršpach: žlutá zn. přes Křížový vrch. Zajímavosti na trase: pseudogotická kaple Panny Marie z r. 1904 u Vernéřovické studánky, Kříž smíření na Bukové hoře, kostel sv. Trojice ve Zdoňově, Křížová cesta na Křížovém vrchu.

Trasa: Teplice nad Metují - Lokomotiva - Čáp - Skály - Dědov
Délka: 14,5 km

Teplice nad Metují, Dolní zámek - Lokomotiva: zelená turistická značka, Lokomotiva - Čáp: zelená zn., Čáp - Skály: zelená zn., Skály - Dědov: červená zn.
Zajímavosti na trase: Dolní zámek v Teplicích nad Metují, Čáp - panoramatický výhled, Hrad Skály, Zámeček Skály.

Zajímavosti Teplic nad Metují a okolí:

Teplice nad Metují: městem od roku 1972, původně vznikly jako osada pod hradem Střmen kolem roku 1362, pojmenovány podle teplých tektonicky podmíněných pramenů, které nezamrzají ani při teplotách kolem - 30°C.

Dolní zámek: raně barokní, postaven v roce 1664, na kamenné zámecké zdi několik plastik M.B. Brauna, v zahradě dvě z Braunových soch, dnes domov důchodců.

Horní zámek: renesanční, postaven v roce 1599, dnes slouží jako MÚ.

Kostel sv. Vavřince: barokně dostavěn v roce 1724 na místě původního dřevěného kostela, bohatá barokní výzdoba, Zvon s českým nápisem z roku 1503.

Kostel Panny Marie Pomocné: poutní kostel z roku 1754, uvnitř barokní zařízení.

Příloha [4]

Výlety v okolí Police nad Metují

TURISTICKÉ ZAJÍMAVOSTI

Ostaš (700 m n. m.)

6 km, stolová hora, dominanta krajiny s pískovcovými útvary, bludištěm a panoramatickým výhledem do krajiny.

Hvězda (674 m n. m.)

7 km, výhlední místo Broumovských stěn s barokní kaplí P. Marie Sněžné a turistickou chatou ve švýcarském stylu s pěkným výhledem do Broumovské kotliny.

Koruna (769 m n. m.)

11 km, okrajový vrchol v Broumovských stěnách nad Božanovem. Krásný pohled do údolí Stěnavy, na Javoří a Soví horu, Hejšovicu, Bor, Božanovský Špičák, Kladské pomezí a na Kralický Sněžník.

Machovsko

Bor, Hejšovina, Broumovské stěny, 20 km do Adršpachu. Z Machovské Lhory přechod do Polska

VÝZNAMNÉ PAMÁTKY

Kostel Nanebevzetí Panny Marie :
Raně gotická trojlodní basilika.

Kláster :
Komplex barokních budov.

Hřbitovní kaple :
Presbytář farního kostela Narození Panny Marie, zvony z 15. století.

Radnice :
Původní dům opata Benmona, od roku 1740 radnice.

Stará škola :
„Dřevěnka“ z roku 1785 nyní používaná pro muzejní účely.

Socha Bolestné Panny Marie :
Dílo J. Brokoffa z roku 1707 (na náměstí).

Empirová kašna :
Z roku 1818, pod ní je artéský pramen „Julinka“ (na náměstí).

Kaple Panny Marie Sněžné :

Na Hvězdě, barokní stavba z roku 1733, půdorys pěticípé hvězdy, ke vchodu vede kamenný most. Postavena z pískovcových kádří na vysoké skále podle K. I. Dienzenhofera – „perla Broumovských stěn“. Za kaplí překrásný výhled na Broumovskou kotlinu.

MĚSTSKÝ ÚŘAD

Masarykovo náměstí 98 tel. 491 509 999
e-mail: meu@meu-police.cz
Starosta Zdeněk Kadidlo tel. 491 541 114
mob. 602 117 200
Mistostarostka Mgr. Ida Seidlmánová tel. 491 541 118
mob. 607 673 617
Tajemník Ing. Pavel Pohner tel. 491 541 113
mob. 728 986 341
Informační centrum, kultura 491 509 996, 776 634 845
e-mail: kultura@meu-police.cz

Oficiální internetové stránky města: www.meu-police.cz
Neoficiální internetové stránky města: www.policenadmetuji.cz

ATRAKTIVNÍ MÍSTA POLICE NAD METUJÍ A OKOLÍ

**výlety
pro pěší i cyklisty**

UBYTOVÁNÍ

Penzion „Garden“	tel.: 491 541 320
„Selský dvůr“	tel.: 491 542 161
pi Koubková	tel.: 491 543 667
Penzion „65“	tel.: 491 541 387, 777 021 076
Ubytovna Sauna(TJ Spartak)	tel.: 491 541 165, 607 648 331
„Na záměčku“	tel. domů: 491 543 934 – p. Zobač
Penzion „Adler“	tel.: 491 541 065
Charový tábor Ostaš	tel.: 491 543 329, 603 781 832
Hostinec „U Lidmanů“	tel.: 491 547 247
Chata Hvězda	tel.: 491 543 208, 606 294 251
Charový tábor Žďerina	tel.: 491 543 182
Hotel „Bouda“	tel.: 491 541 243
Hotel „U Berků“	tel.: 491 541 104, 777 021 076
Hotel Ostaš	tel.: 491 541 787, 728 671 770, 777 589 113

STRAVOVÁNÍ

Hotel Ostaš - Masarykovo nám.	tel.: 491 541 787
Restaurace Bonton - Kostelní ul.	tel.: 491 541 439
Restaurace Sokolovna - Tyršova ul.	tel.: 491 543 352
Hostinec KRČMA - K Vodojemu 1.	tel.: 491 543 327
Restaurace „U Michálků“	- 3 km od Police n. Met. – Bukovice tel.: 491 543 254
Restaurace „U Žizky“	- Tomkova ul. tel.: 491 543 868

INSTITUCE

Policie ČR	- ul. U Opatrovny,	tel.: 491 541 333
Městská policie	- Kostelní ul.,	tel.: 491 541 115, mbt: 602 17 156
Hasiči	- 150	
- velitel JSDH Jiří Hubka, K Vodojemu 3.		tel.: 724 263 076
Nádraží ČD	-	tel.: 491 541 033
<u>Zdravotní záchranná služba - 155</u>		

TURISTICKÉ MOŽNOSTI - PĚŠÍ

ÚDOLÍM METUJE DO HRONOVA

Police nad Metují, nám. - nádraží ČD 3,5 km - Mýto 4 km - Strážnice 6 km - Hronov, Jiráskův rodný domek 8,5 km
Z Masarykova náměstí v Polici nad Metují se vydáme ulicemi U Opatrovny a Ke Strážnici ven z města. Lesoparkem Strážnice vrstevnicovou stezkou k vyhlídce: na okraji lesa boží muka (z r. 1869) a vyhlídka na Bor (PL). Dále silnicí podle zahradkářské kolonie k bývalé hájovně a k chatovému táboru Žďerina. Odhad lesní cestou svaahem na křižovatku k mostu přes Metuji na severním okraji Velkých Petrovic a po silnici ke vlakovému nádraží Police n. Metují a dále na křižovatku u bývalé restaurace na Mýtě. Asi 150 m za bývalým mlýnem Kozinek se odbočí ze

silnice po travnaté cestě přes železniční přejezd a po pravém břehu Metuje cestou pod strmým zalesněným svahem k betonové lavce přes řeku. Zde stávala osada Sřezina připomínána v roce 1647. Červená značka pokračuje přes Žabokřky na křižovatku na jižním okraji Velkého Dřevce a místní komunikaci nad pravým břehem Metuje ve východním úbočí Jirovy hory do Hronova. Z rozcestí pod Jiráskovým bukem vede přes trať cesta na náměstí poblíž Jiráskova rodného domku.

DO REZERVACE KOČIČÍ SKÁLY

Police nad Metují, nám. - pod Ostašem 3,5 km - Sluj českých bratří 4,4 km - Kočičí hrad 6 km
Z náměstí v Polici nad Metují Lokvencovou ulicí podle radnice a kolem Selendrova sloupu ke kostelu, od něho vlevo po chodníku ke sportovnímu hřišti a do ulice Malá Ledhůje. Pěšinou pod zahrádkami a nad bývalou skládkou odpadků kolem lyžařského vleku, až k silnici a dále k opravenému stavení bývalého Bukovického mlýna. Stoupající cestou do lesa k pozdně renesančnímu sousedí Kristus na hoře Olivetské ze 17. století. Polní cestou podél lesa k červené značce. Společně vlevo na křižovatku cest na úpatí Ostaše (obytné chatky, oběstvení). Od rozcestníku dále lesní cestou, asi po 500 metrech vpravo do lesa na okraj plošiny pískovcových Kočičích skal. Zde se pěšina rozvíjí. Kratší větev odbočí na rozcestí vpravo do rokle směrem klesající pěšinou ke skalním blokům se Sluji českých bratří, šterbinou do krátké pukliny a zase zpět na rozcestí. Delší větev odbočuje z rozcestí vlevo po okraji plošiny. Na její hraně se nachází několik vyhlídek. Pěšina vede podél lesa a dále prochází mezi skalami ke skalnímu útvaru Useknutá hlava. Od ní je to už jen kousek ke Kočičímu hradu, kde značka končí. Do jeho skalního bloku je krátký a úzký průlez. Cesta zpět vede po trase příchodu.

TURISTICKÉ MOŽNOSTI - CYKLO

TRASA Č. 4000 OKRUH STĚNY (56 km), červené

značení - část vede přes Polsko

Mezinárodní trasa vede přírodními rezervacemi okolo horských hřbetů se skalními útvary, roklenní a vyhlídkami na obou stranách státní hranice. Cyklotrasa vede převážně po klidných vedlejších silnicích a lesních cestách. Vhodná pro MTB, treková i silniční kola (krátké úseky nutno občas přejít pěšky). Trasa: Police nad Metují - Suchý Důl - Hlavňov - sedlo Pasa pod Henským Špičákem - Amerika pod Broumovskými stěnamy - Krůnice - Martinkovice (cesta po úpatí Broumovských stěn s výhledy do Broumovské kotliny) - Božanov: turistický hraniční přechod do Polska - Radków - Karlów - Machowska Droga - turistický hraniční přechod - Machovská Lhota - Machov - Bělý - Police nad Metují.

TRASA Č. 4001 VYHLÍDKOVÁ CESTA (27 km), modré

značení

"Vyhlídková cesta" částečně sdílí trasu a značení s cyklostezkou "Stěny". Vede ale více terénem, po lesních a kamenitých cestách v oblasti NPR Broumovské stěny. Doporučené kolo: MTB nebo trekové. Trasa: Z Police nad Metují do Martinkovic na rozcestí je trasa totožná se "Stěnamy" (červené značení) - cesta pod Korunou - rozcestí pod Božanovským Špičákem - Pánův kříž - Slavný - Suchý Důl - Police nad Metují.

TRASA Č. 4003 PÁNOVA CESTA (5 km), zelené

značení

Zkratka z okruhu "Stěny" i "Vyhlídková cesta". Začíná v Americe pod Broumovskými stěnamy a vede přes hřeben do obce Suchý Důl. Pro horská kola - náročný terén i velké přetýčení. S trekovým nebo silničním kolem lze tento úsek projít pěšky.

TRASA Č. 4020 STOLOVÉ HORY (126 km) - 63 km

vede Polskem

Vhodná pro všechny typy kol - celá trasa vede po asfaltkách. Trasa: Dolní Adršpach - Zdoňov - turistický hraniční přechod - Mieroszowskie Sciany - Mieroszów - mezinárodní hraniční přechod Starostin - Meziměstí - Hynčice - Olivětín - Broumov - Velká Ves - Otovice: mezinárodní hraniční přechod - Tlumaczów - Gajów - Radków - Ratno Dolne - Wambierzyce (poutní bazilika) - Duszniki Zdrój: hraniční přechod (malý pohraniční ryk - pouze na občanský průkaz) - Malá Černá (nahradou za tento přechod může být nedaleký mezinárodní hraniční přechod Duszniki Zd. - Náchod) - Velké Poříčí - Hronov - Rokymník - Turov - Bystré - Starkov - Dolní Věrnéřovice - Jivka - Janovice - Hodkovice - Horní Adršpach - Dolní Adršpach.

BROUMOVSKÉ STĚNY (20,5 km)

Police nad Metují - Suchý Důl - Hvězda (671 m.n.m.) - (po kamenných schodech dolů) - Amerika (hospoda) - (po trati závodu horských kol) U Vějrů (hospoda) - Suchý Důl - Police n. Met.

Okružní trasa vede přímo skrz hřbet pískovcových skalních věží a tomu někdy odpovídá i terén. Některé pasáže je lepší a některé dokonce nutné projít vedle kola. Pokud nechcete nést kolo asi 1 kilometr do kopce po schodech, musíte ušek Hvězda - Amerika "jet" opravdu v uvedeném pořadí. Prakticky celá popsaná trasa vede po trati závodu horských kol, zakreslená v použité mapě SHOCart "BROUMOVSKO, Adršpácko-teplické skály" a v terénu značená. Nějakou mapu budete určitě potřebovat - my jsme z původně zamýšlené trasy šli i přesto, že jsme s sebou jednu měli. Na popsaném okruhu využijete kvality odpružených kol, která jsou zde jako doma díky spoustě kamenů na pěšinách. Máme ale kladně vyzkoušeno i s trekkingovým kolem bez odpružení.

Příloha [5]

Výlety v okolí Broumova

Supí koš (702 m): vyhlídka na hřeben Broumovských stěn. Kruhový rozhled na Javoří a Soví hory, do údolí Stěnavy, na Hejšovinu a Bor, Orlické hory, Náchodsko, Policko, Jestřebí hory, Teplicko-Adršpašský masív, Krkonoše a Jeseníky.

Broumov (městská památková zóna): Město s bohatou historií a množstvím památek - domy v historizujících slozích na náměstí, stará radnice ze 16. st., Mariánský sloup se sochami světců z dílny J. Brokoffa (1706), benediktinský klášter (národní kulturní památka - možnost prohlídky s průvodcem) s barokním kostelem sv. Vojtěcha, dřevěný hřbitovní kostel P. Marie (1459) - nejstarší dřevěný kostel v ČR, Muzeum Broumovska, Kostel sv. Václava (1676), kostel sv. Ducha, kostel sv. Petra a Pavla - barokní přestavba z l. 1679-82. Východní bod do Broumovských stěn, Javořích hor, Polska.

Broumovská skupina barokních kostelů: Šonov, Otovice, Božanov, Vížňov, Heřmánkovice, Verněřovice, Ruprechtice - stavby dle návrhů Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferů, Martinkovice - kostel od Martina Allia.

Police nad Metují: východní bod do Broumovských stěn a na Ostaš. Památky - radnice s osmibokou věžičkou, sloup P. Marie Bolestné, empírová kašna, stará dřevěná škola, hřbitovní kostel Narození P. Marie, Seelendrův sloup, benediktinský klášter s kostelem Nanebevzetí P. Marie, Muzeum Policka.

Machov: Východní bod do Broumovských stěn, na Bor a do polského NP Góry Stolowe. Barokní kostel sv. Václava, Mariánský sloup na náměstí.

Bor (Bledne skaly, 850 m) a **Hejšovina** (Szczeliniec Wielki, 919 m) (**Národní park Góry Stolowe**) - stolové hory na území PL, nedaleko od péšího přechodu Machovská Lhota. Hejšovina je nejvyšším bodem výběžku - výhled na Broumovsko, Krkonoše, Orlické hory... Skalní bludiště.

Wambierzyce (PL): poutní místo je největší atrakcí v oblasti. Bazilika s 1980 korunovanými figurkami Panny Marie Vambeřické. Od r. 1703 jsou Vambeřice nazývány Jeruzalémem Dolního Slezska. Křížová cesta patří k největším a nejkrásnějším v Evropě - 79 zastávek (z 18. a 19. st.) Pohyblivý betlém - největší v Kladsku, pochází z r. 1882

Mieroszów (PL) - kostel sv. Michala Archanděla (1601). Dochovaná původní urbanistická skladba města a jednotlivé městánské domy (18. stol., přestavěné na počátku 20. stol.)

Muzeum Broumovska (v areálu kláštera)

Tel. 491 522 185

Provozní doba: květen - září

Pondělí zavřeno. ÚT - NE: 8,00 - 12,00 a 13,00 - 17,00

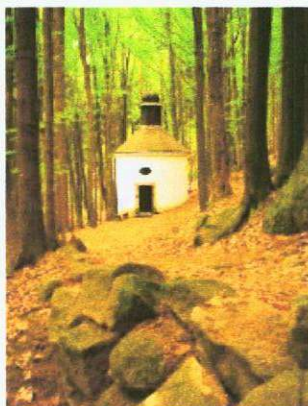
Benediktinský klášter (tel. 491 522 171)

Provozní doba: duben - říjen

Pondělí zavřeno. ÚT - SO: prohlídky s průvodcem v 9,00 -

10,00 - 11,00 - 13,00 - 14,00 - 15,00 - 16,00

NE: 10,00 - 11,00 - 14,00 - 15,00 - 16,00

MAPY:

Klub českých turistů, č. 26: **Broumovsko, Góry Kamienne a Stolowe** (1: 50 000)

Vydavatelství ROSY a VKÚ Harmanec: **Góry Stolowe a Broumovské Stěny** (1: 25 000)

Mapa Geodezie: **Broumovsko** (1: 50 000)

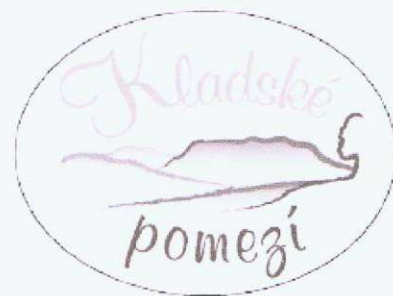
SHOCART: **Kladským pomezím na kole i pěšky**

(1: 100 000)

Pravidla provozu na cyklotrasách - POZOR!!

- Cyklista podniká jízdu na vlastní nebezpečí.
- Před cyklistou mají přednost vždy pěší turisté.
- Existence cyklotrasy nijak neomezuje provoz lesního hospodářství, takže i v lese můžete kdykoliv potkat lesní stroje.
- Zejména v letní turistické sezóně jsou silnice zatíženy automobilovou dopravou, je tedy na místě maximální opatrnost.
- Dodržujte pravidlo jízdy po pravé straně vozovky a ve skupině za sebou s bezpečným odstupem cyklistů.

Všechny trasy vedou po území CHKO Broumovsko, některé i přes národní přírodní rezervace Broumovské stěny a Adršpašsko-teplické skály. Dodržujte proto ochranné podmínky.

PĚŠÍ a CYKLISTICKÉ VÝLETY

BROUMOV A OKOLÍ

Informační centrum Broumovska
Mírové náměstí 56, 550 01 Broumov

Tel. +420 491 524 168, e-mail: info@broumov.net
www.broumov.net www.broumovsko.cz

Provozní doba Infocentra:

PO - PÁ: 8,00 - 16,00 (říjen - duben v PÁ jen do 15,00)
V sobotu a neděli (květen - září) poskytuje veškeré informace
Muzeum Broumovska, kde jsou k dostání mapy, propagační
materiály, informace o ubytování a stravování apod.

REGION
BROUMOVSKO
CZECH REPUBLIC

CYKLISTICKÉ VÝLETY:

Trasa č. 4000 Okruh Stěny - 56 km, červené značení
- část vede přes Polsko

Police n. Met. - Karlów - Police n. Met

 Kolo: MTB, trekkingové i silniční (krátké úseky nutno občas přejít pěšky)
Trasa: Police n. M. - Suchý Důl - Hlavňov - sedlo Pasa pod Honským Špičákem - Amerika pod Broum. stěnami - Křinice - Martinkovice (cesta po úpatí Broumovských stěn s výhledy) - Božanov, hranič. přechod - Radków - Karlów - Machov. Lhota, hr. přechod - Machov - Bělý - Police n. M.

Náročnost: nízká, s výjimkou fyzicky náročnějšího stoupání v úseku Radków - Karlów

Trasa č. 4001 Okruh Vyhledková cesta - 27 km, modré značení

Amerika - Suchý Důl

 Kolo: MTB, trekkingové
Trasa: z Police n. M. do Martinkovic totožná s trasou "Stěny", dále cesta pod Korunou - rozcestí pod Božanovským Špičákem - Pánův kříž - Slavný - Suchý Důl - Police nad Metují

Náročnost: střední, fyzicky náročnější je stoupání v úseku Martinkovice - Pánův kříž.

Trasa č. 4002 Javoří hory a Broumovské stěny - 35 km, modré značení

Hynčice - Božanov - Machovská Lhota

 Kolo: MTB, trekkingové
Trasa: Hynčice, pstruží líheň - Uhlířské údolí - Slatina - Heřmánkovice - Janovičky - lesní cesty po Javořích horách - Šonov - Otovice - Božanov - Machov. kříž - Řeřišný - Machovská Lhota

Náročnost: v Broumovské kotlině nízká, zbylá část střední, stoupání z horního konce Božanova na Machov. kříž vysoká (v některých krátkých úsecích nesjízdné)

Trasa č. 4020 Okruh Stolové hory - 128 km, silniční značení - 64 km vede Polskem
Adršpach - Wambierzyce - Adršpach

 Kolo: celá trasa vede po asfalt. komunikacích
Trasa: Dolní Adršpach - Zdoňov, hr. přechod - Mieroszwoskie Sciany - Mieroszów - mezinár. hr. přechod Starostín - Meziměstí -

Hynčice - Olivětín - Broumov - Velká Ves - Otovice, mezinár. hr. přechod - Tlumaczów - Gajów - Radków - Ratno Dolne - Wambierzyce - Duszniki Zdrój, hr. přechod - Malá Čermná - Velké Poříčí - Hronov - Rokytník - Turov - Bystřé - Stárkov - Dolní Verněřovice - Jivka - Janovice - Hodkovice - Horní Adršpach - Dolní Adršpach

Náročnost: nízká, celá trasa vede zvláštěnou krajinou po asfaltových komunikacích.

Broumov - Martinkovice - Amerika - Jetřichov - Hejtmánkovice - Broumov (26 km)

Kolo: cesta vede po silnici

Náročnost: lehká

Police n. M. - Suchý Důl - Hlavňov - Pasa - Honský Špičák - Amerika - Martinkovice - Božanov, hraniční přechod - Radków - Karlów - Machovská Lhota, hraniční přechod - Lhota - Bělý - Police n. M.

Kolo: MTB, trekkingové a silniční kolo

varianta: zelená cyklistická značka zkracuje trasu z rozcestí u Hlavňova přes Stěny do Ameriky (náročnější, jen pro horská kola)

Meziměstí - Starostín, hraniční přechod - Mieroszów - Łaczna - Zdoňov - Verněřovická studánka - Verněřovice - Meziměstí (25 km)

Kolo: MTB, trekkingové a silniční kolo

Náročnost: lehká

Pro trasy vedoucí přes Polsko je třeba platný cestovní pas nebo občanský průkaz. Provozní dobu a podmínky jednotlivých turistických hraničních přechodů naleznete na www.obcebroumovska.cz a www.broumovsko.cz

PĚŠÍ VÝLETY:

Broumov - Křinice - Amerika - Hvězda - Supí koš - Pánova cesta - parkoviště nad Slavným - Zaječí rokle - Jalovčinec - Křinice - Broumov, hřbitovní kostel - Broumov, náměstí (20 km)

Broumov - Slavný: červená turistická značka, Slavný - Zaječí rokle: žlutá zn., Zaječí rokle - Broumov: zelená zn.
Varianty: Broumov - Amerika - Hvězda - Supí koš - Kovářova rokle - Hlavňov - Police n. Metují (12 km) - červená zn.

Hronov, Jiráskův domek - Zlíčko - Závrchy - pod Končinami - Machov - Řeřišný - Machovský kříž - Božanov - Otovice, žel. stanice (21 km)

Hronov - Machovský kříž: červená zn., Machovský kříž - Otovice: modrá zn.

Broumov, hřbitovní kostel - Křinice- Zaječí rokle - Třešňová rokle - Kamenná brána - Pod Korunou - Koruna - Pod Korunou - Zelený hájek, Slavenská vyhlídka - Slavný - Suchý Důl - Police n. M. (20 km)

varianta: Slavný - Supí koš - Hvězda - Amerika - Křinice - Broumov (26,5 km)

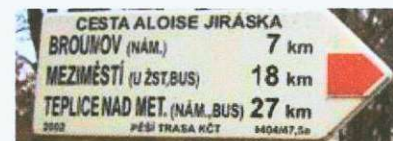
Machov - Řeřišný - Soví Hrádek - Kazatelna - Bludiště a Junácká vyhlídka - Pánův kříž - dále variantně do Police n. M., Machova nebo Broumova
Machov - Řeřišný: červená zn., Řeřišný - Pánův kříž: žlutá zn.

Broumov, nám. - vodárna 2,5 km - Ruprechtice, žel.st. 8,5 km - Meziměstí 10,5 km

Červená turistická značka

Broumov - Heřmánkovice - Hraniční vrch - Ruprech. Špičák - Ruprechtice - Meziměstí (21,3 km)

Broumov - Hraniční vrch: žlutá zn., Hraniční vrch - Rupr. Špičák - Ruprechtice, žel. st.: modrá zn.

Zajímavosti Broumovska a příhraničního Polska:

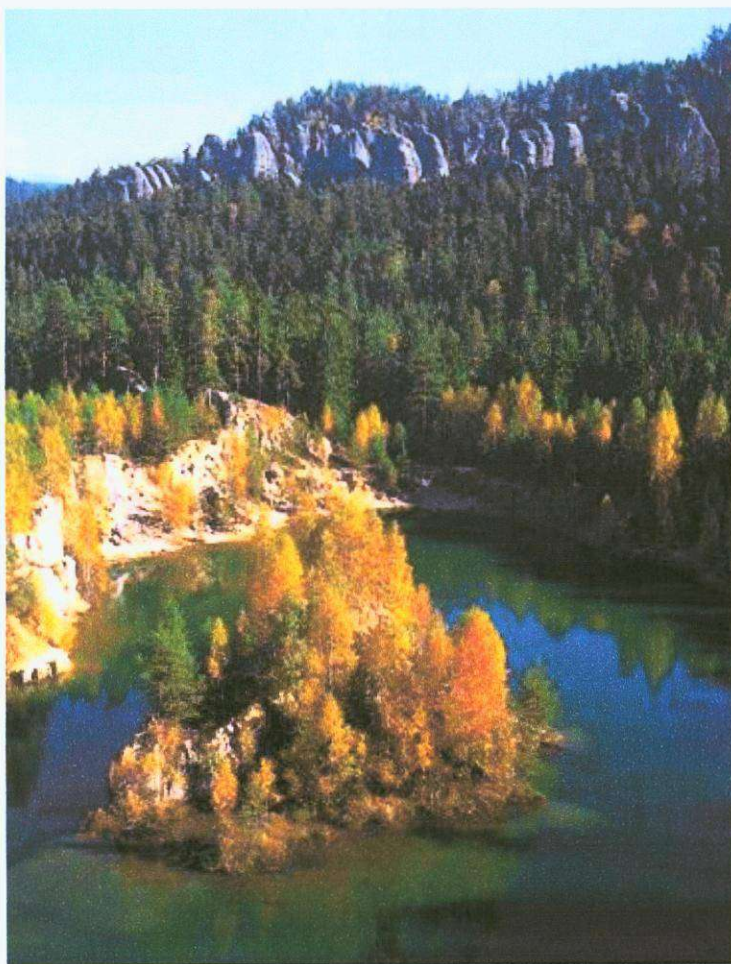
Broumovské stěny: národní přírodní rezervace o rozloze 650,5 ha. Přibližně 12 km dlouhý zalesněný hřeben, pásmo pískovcových skal mezi Broumovem a Policí n. M. Četné rokle - mezi nejznámější patří Kovářova, Třešňová, Zaječí.

Hvězda: Turistická chata, z r. 1856 ve švýcarském stylu. Kaple P. Marie Sněžné - barokní stavba z pískovcových kvádrů postavena v l. 1732-33 podle návrhu K. I. Dientzenhofera na okraji skal, s vnějším půdorysem pěticípé hvězdy. Výhled na Broumovskou kotlinu, Javoří a Soví hory.

Božanovský Špičák (773 m): nejvyšší vrchol Broumovských stěn. Vyhledka na Broumovsko, Polsko.

Kamenná brána - klenbovitě prohnutý balvan, který přemostňuje rozsedlinu mezi dvěma skalními bloky.

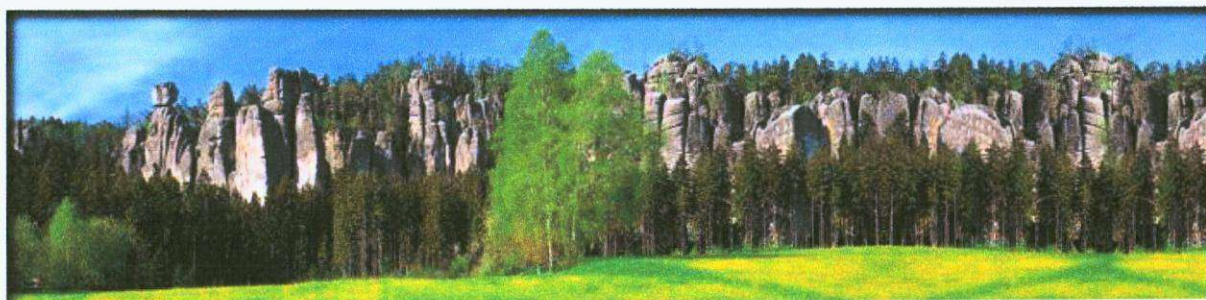
Obr. č. 1. Pískovna v Adršpašských skalách

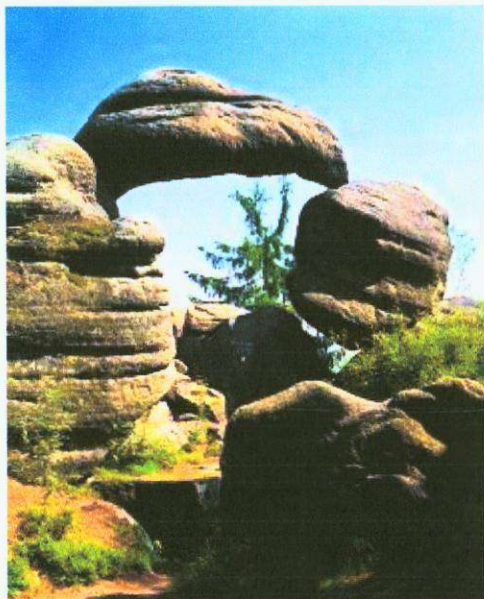
Obr. č. 2. Obce Adršpach, v pozadí věže Adršpašských skal

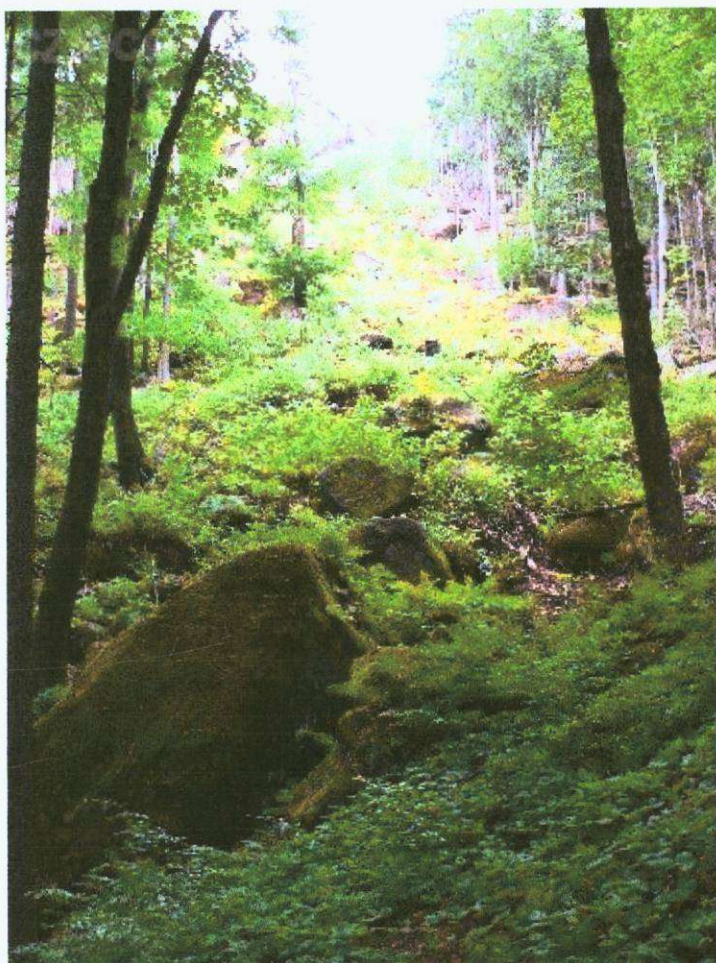
Obr. č. 3. Pohled na panorama Adršpašských skal

Obr. č. 4. Přírodní most v Broumovských
stěnách

Obr. č. 5. Neprostupná krajina Broumovska

Příloha [7]

Dotazníkový formulář pro osobní dotazování

Následující dotazník je součástí dotazníkového šetření prováděného v oblasti Broumovska v rámci zkoumání regionálního cestovního ruchu. Vámi zvolené varianty odpovědí prosím označte! Děkuji předem za Váš čas věnovaný jeho vyplnění.

Údaje o respondentovi:

Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

Věk:

- a) 18 - 25 let
- b) 26 - 35 let
- c) 35 - 45 let
- d) 45 – 55 let
- e) 55 a výše

Místo bydliště:

- a) Královehradecký kraj
- b) Jiné kraje (prosím uveďte jaké) -

Průměrný čistý měsíční příjem domácnosti:

a) do 10 tis. Kč	c) 15 000 – 20 000 Kč	e) více než 30 000 Kč
b) 10 000 – 15 000 Kč	d) 20 000 – 30 000 Kč	

1. Navštívil(a) jste oblast Broumovské vrchoviny již v minulosti?

- a) ano
- b) ne

2. Pokud ano, jak často sem zavítáte?

- a) méně než jedenkrát za rok
- b) jedenkrát za rok
- c) 2 – 4krát za rok
- d) vícekrát

3. Jak dlouho se zde většinou zdržíte?

- a) méně než 24 hodin
- b) alespoň jedno přenocování
- c) 2-3 dny
- d) do 7 dnů (týden)
- e) více než 7 dní

4. Co Vás do této oblasti přivádí? (můžete označit více možností)

- a) krásná příroda, čerstvý vzduch
- b) historické památky
- c) mám zde chatu, rekreace
- d) mám zde příbuzné, přátele
- e) možnost sportovního vyžití
- f) různé nárazové kulturní nebo sportovní akce
- g) jiné cíle (prosím vypište je) -

5. Pokud přijíždíte z důvodu sportovního vyžití, o jaké druhy sportu se jedná?

- a) cyklistika
- b) turistika
- c) horolezectví
- d) paragliding
- e) jiné outdoorové sporty (prosím napište, které máte na mysli) -

6. Které základní služby pro turisty byste v oblasti zlepšili a proč?

Vypište je prosím a uveďte důvod:

7. Které doprovodné služby související s Vaší outdoorovou aktivitou tu postrádáte?

Vypište je prosím:

Transformované otázky pro internetové dotazování

6. Které základní služby pro turisty byste v oblasti zlepšili ?

- 1) Ubytování - větší nabídka různých druhů ubytovacích zařízení
- 2) Stravování – větší koncentrace stravovacích a občerstvovacích zařízení v oblasti
- 3) Doprava – lepší dostupnost, častější spoje i do méně frekventovaných míst
- 4) Informační služby – více informačních tabulí, ochota informačních center

7. Které doprovodné služby související s Vaší outdoorovou aktivitou tu postrádáte?

- 1) Průvodcovské služby
- 2) Činnost instruktorů různého zaměření
- 3) Půjčovny kol, padáků, horolezeckého vybavení
- 4) Úschovny kol, zavazadel
- 5) Prodejny s outdoorovým sortimentem